

Lehoczki Károly

SZOBROK HUZATBAN

Színmű két részben

Szereplők:

Szobrok:

Majális lány

Majális nő

II. világháborús emlékmű

I. világháborús emlékmű

Erdei

Dózsa

Luther

Néptanító

Hármas kereszt

56-os emlékmű

Semmelweis

Áldott állapotú nő

Hoffer

Szellemek:

Fuvaros szelleme

Szűgyártó szelleme

Első rész

(Éjszaka. Egy nem túl nagy település főtere, rajta középben kétalakos majális szobor. A talapzatára pingálva: „Boncsákk el!” A többi szobor távolabb.)

Majális lány:

Hová futunk?

Majális nő:

A jövőbe.

Majális lány:

Messze van még?

Majális nő:

Nem tudom. Eddig még mindig csak a jelenben léteztem.

Majális lány:

Akkor azt sem tudod, miféle hely az, érdemes-e egyáltalán annyira sietnünk?

Majális nő:

Nem. Fogalmam sincs. Viszont mások is mind oda igyekeznek, valami oka csak lehet.

Majális lány:

Furcsa –, rohanunk vagy negyven éve, s a jövő még mindig nem látszik.

Majális nő:

A mi dolgunk rohanni. Mindenki tegye a dolgát.

Majális lány:

A vásznat is lobogtatjuk. Szép, ugye?

Majális nő:

Súlyos, tömör anyag, mégis hogy csattog a szélben! Integtetünk nekik vele.

Majális lány:

Mégsem integtetett még vissza senki.

Kicsit nehéz így. Ha legalább annyit sikerülne haladnunk, a jobb lábammal elérjem a talajt, könnyebb volna.

Majális nő:

Nem biztos, hogy szükséged lesz rá.

Majális lány:

Hát, igen! Mostanában furcsa laposakat pillantgatnak fel ránk.

Majális nő:

Ahogy a hízókra disznóvágás előtt.

Majális lány:

Ezt meg honnan szeded?

Majális nő:

Valahonnan nagyon régről emlékszem rá.

Majális lány:

Másra is emlékszel abból a régből?

Majális nő:

Előfordul. Hirtelen, mintha álmodnám, látom.

Majális lány:

Ó, istenem! – időnként nekem is süt, sajog az összes tagom, akárha lánggal égetnének.

Majális nő:

A múlt. Hegesztettek.

Majális lány:

Fájdalmas a múlt. És ha a jövő ugyanilyen fájdalmas lesz?

Majális nő:

Ne foglalkozz vele. Fuss! Könnyedén, ahogy eddig. Ne lássák rajtad. Sőt! Élvezd! Merítsd meg az arcod a délnyugati szélben!

Majális lány:

Mit teszünk, ha... ha sohasem érhet le a lábam, ha... ha nem lesz rá szükségem?

Majális nő:

Semmit.

Majális lány:

Hiába törtük magunkat negyven éven át?
Csak úgy hagyjuk?

Majális nő:

Fuss!

Majális lány:

Mi bajuk velünk?

Majális nő:

Hogy futunk. Meg az, hová. De leginkább az, honnan. Rádásul integetve.

Majális lány:

Saját magukkal nincs bajuk? Örökké itt loholnak, hajtanak alattunk.
Mi lenne, ha lassítanánk? Ha nem lobogtatnánk, nem intenénk?
Vagy éppen gyorsítanunk kellene? El innen, el?

Majális nő:

Elfáradtál?

Majális lány:

Dehogy fáradtam!
Mondjuk, picit a jobb lábam.
Imádom ezt a rohanást! Látom magamat kívülről. Szeretem magamat ilyennek látni.

Majális nő:

Én is téged. Szép vagy.

Majális lány:

Min múlik majd?

Majális nő:

Ahogy megszavazzák.

Majális lány:

Mennyi mindent megszavaztak már, hogy azután megsirassák!

Majális nő:

Az emlék tovább él a valóságnál.

Majális lány:

Szerény vigasz így túlélni önmagam.

Majális nő:

Csak túl sok az emlék. Egymást öldöklő emlékek.

Majális lány:

Itt ugye piac volt régebben? Úgy mondták, nem?

Majális nő:

Az.
Hagyhattak volna legalább egy betonasztalt belőle. Na, látod, azzal sem voltak kíméletesebbek.

Majális lány:

Akkor lehet, mégsem a futásunk a bajuk. Vagy a vásznunk. A piac állt, semmit sem lobogtatott.

Majális nő:

Igen. A pékség sem, odaát szemben. Emlékszel, az öregasszony az illatáról mesélt a dédunokájának? Szinte éreztem az édeskés szagot, pedig mi sem futottunk még itt akkor.

Nem tudom, miért van így. Így van. Bizonyára ölni csak teljesen lehet.

Majális lány:

És a vasútállomás? Az áll, pedig a vicinális mióta nem jár!

Majális nő:

Ugyan. Halott az is, csak még nem bontották el. Majd.

Majális lány:

Milyen lesz? Félek kicsit.

Majális nő:

Mással is megtörtént már, ne emészd magad. Addig pedig tedd, amire születtél, rohanj, lobogtass!

Majális lány:

Szerinted változott bennünk valami? Megöregedtünk?

Majális nő:

Szép vagy.

Majális lány:

Te is. Erős.

Majális nő:

Jó így együtt, hogy nem vagyunk egyedül. Szeretlek itt magam mellett.

Majális lány:

A tetők felett szoktam nézni a temetőjüket. Most már túl sötét van hozzá, a Hold sem elég kerek. Mennyit kijárnak! Szerencsések, tudják, hol végzik.

II. világháborús emlékmű:

Badarság!

Majális lány:

Hallottad? Ez ő? Onnan jött, a temető felől.

Majális nő:

Igen, ő.

II. világháborús emlékmű:

Tudnék erről mesélni egyet-mást. S a mikorról, meg a hogyanról.

Majális lány:

De én még annyi mindent nem próbáltam!

II. világháborús emlékmű:

Mindjárt elsírom magam!

Az emléktáblámon a nevek negyede nem élt huszonöt évet. Elrohadt mind.

Majális nő:

Szerencsére megvannak inkább békességben. Ahogy az normális. A mi békénkben. Nehogy már hozzád igazodjon az egész világ!

II. világháborús emlékmű:

Békében? Hahaha! Ráadásul a tiétekben! Vajon mit szólna ehhez a szíjgyártó, a fuvaros, meg még egy páran?

Jól tennék, ha többször emlékeznének rám. Megkímélhetnék magukat egy csomó iszonyattól.

Majális nő:

Ez persze igaz. Bár, nem biztos. Valahonnan nagyon mélyről jön belőlük a gyilkolhatnék.

II. világháborús emlékmű:

Kipateroltak ide hátra. Szóval, még a költözködésről is szereztem némi élményt.

Itt egy vagyok a sírkövek közül, a többitől kicsit méretesebb, de nem igazán vesznek tudomást rólam, unottan járkálnak el mellettem. Amazt bezzeg ott hagyták szem előtt, a polgármesteri hivattal átellenben, pedig gyenge, kezdő kis

balhé volt az övé az enyémhez képest.

I. világháborús emlékmű:

Fogd be! Mit tudsz te arról? Nem is léteztél még akkor.

Lám, hamar kitelt a becsületed, kimentél a divatból. Aki benyal, az így jár.

II. világháborús emlékmű:

Pedig nem miattam vezett el a kétharmad ország!

I. világháborús emlékmű:

Hullarabló!

II. világháborús emlékmű:

Senki sem akart megdögleni. Lavírozni próbáltak, bedobva némi áldozatot.

I. világháborús emlékmű:

Meghalni mindig rosszkor van. Bedobni sikerült. Mást se.

Dózsa:

Rám a törökvészt kenték négyszáz évig. Ha valaki a szájára vett, káromkodott.

I. világháborús emlékmű:

Várj csak, neked sem maradt ott sok hátra királykodni, eltakarítanak, ha nem is a csajokkal együtt, de nem sokkal utánuk. Esetleg megvárják, míg szétkorhad a faragott fejed. Nem kell ide senki felforgató! Zavart kelteni, azt tudtok!

Dolgozzon, aki robotra született!

Figyeld meg, ha senki, de a paraszt Hoffer, az marad!

Dózsa:

Változik a megítélés, pedig mi már aligha változunk.

Kit érdekel, hol ülök, állok, vagy fekszem! Rászolgáltak, megkapták, megadtam nekik, népnyzóknak. Ez a lényeg.

Az időt pedig nem tíz években mérik, nagypofájú. Nekem felfoghatatlanul sok az időm.

Hoffer:

Mi baj?

Erdei:

Semmi baj. Szemétkednek. Te csak bóbiskolj nyugodtan, nincs mitől félned.

Hoffer:

Én legszívesebben ma is nyomatnám, de nem bírom. Ezek a mostani gépek erősebbek, fürgébbek. Klímával, vagy hogy mondják, meg ilyesmi.

Sok szájat megettettem, az egyszer biztos.

Erdei:

Azt itt értékelik. Úgyhogy nyugi! Ha semmit, de a munkát megbecsülik. Még az istenüket is hamarabb eladják, mint amit a verejtékükkel kerestek meg.

Hármas kereszt:

No, még egy új keletű igazságtévő! Már csak ez hiányzott! Az ő magasröptű szociológusi véleménye másodpercnyi történelmi távlatból! Nem lepne meg, ha beelőzné a repedt fejű parasztvezért a kiszavazásban.

Erdei:

Kuss, madárijesztő!

Hármas kereszt:

Istentelen! Csakhogy lejárt a ti pogány időtök, lélektelen fattyúk! Az isteni szeretet győzedelmeskedik!

Erdei:

Ez még mindig itt tart? Lehet, hogy kinn a gátnál nincs térerő?

Isten, ha mégis léteznél, ments meg engem az irántad érzett szeretettől!

Dózsa:

Lányok, sejtitek, honnan fúj a szél?

Majális nő:

Már hogy ne sejtenénk! Innen föntről jól látszik, hallatszik minden. Az is, amiről csak sutyorognak.

Hármas kereszt:

Megunták sokan a hivalkodásukat.

Dózsa:

Például te?

Hármas kereszt:

Például. Meg minden jobb érzésű. A ribancok ne szaggassák föl a régi sebeket, ne emlékeztessék őket minden egyes nap az apáikat, anyáikat meghurcolókra, saját kínjukra, ne üzérkedjenek mindenki szemé láttára legközepe.

Dózsa:

Mert a tieid még nem hurcoltak meg senkit? Ha ezt karóba húzott hadaim hallanák!
Konkrétan mire is gondolsz?

Hármas kereszt:

A házaikat és a hazájukat is elvesztőkre, kiebrudaltakra, akiknek egy csomaggal a kezükben kellett futniuk, vagy még indulás előtt a kamrában, a padláson felakasztották magukat, s azokra, akik egy bőrönddel a kezükben érkeztek a helyükre. Azokra, akiket hidegre tettek, vagy internáltak. A megfélemlítettek, munkából kirúgottakra, a hitükben megaláztatottakra, a saját földjükön idegennek szolgálókra. Ezeknek álljon itt emlékmű, ne a cafkák bitorolják a főteret!

Luther:

Higgadtabban, uraim.

Erdei:

Kiborult egy kétezer éves bili. Tán csak nem valami információ birtokában vagy?
Tudod, hogy fognak szavazni? Meg van hekkelve?

Luther:

A pályatárs kissé elragadtatta magát.

II. világháborús emlékmű:

Igaza van a professzor úrnak.
Fölkavarodott a világ akkor. Mellesleg ma sem lenne másként, ha úgy fölkavarodna. De meg rohadt dolgok is történtek ott. Ganék voltak elegenden.
Úgyhogy nem adnék a nők rezéért egy kanyi vasat sem. Nem akkora tragédia, majd öntenek belőlük valami kisplasztikát. Maga a föltámadás!

Dózsa:

És mit látnál itt szívesebben, Szentháromság, vagy mi a franc a neved?
Kopjafát? Betlehemet? Egész évben Karácsony, hm, zseniális ötlet.
Lehet, hogy már el is készült az utód?

Hármas kereszt:

Pokolba veled! Egyébként az is jobb volna ezektől a...

Luther:

Csitt! Szerencsésebb, ha most kissé magába száll.

Erdei:

Nyolc ekével szántott a Rába-Steiger. Repülőről permeteztek. Locsolták a fél határt. Kigurigázott a tag a Ladáján a háztájiba, megkapirgálta a gyomirtózott táblából a maga részecskéjét, volt, hogy be is takarították neki ősszel, ha nem, legfeljebb betakarította, steksz a bukszába, aztán megvette belőle a szekrénykort, meg a villanybojlert a fürdőszobájába. Ej, parasztfelkelő szaktárs, te verted volna a nyálad ilyenért?

Dózsa:

Na, de hát a lelke! A lelke! Nem érted?

Erdei:

A lelke? Most nyugatra járnak cselédkedni. Úgy tesznek, mint akik ezt szeretik. Mint akik csak megdolgoznak a jó pénzért és nem hagyják, itthon kiszúrja a szemüket alamizsnával az új rabló világ. Mintha észre sem vennék, kapcának tekintik ott őket. Itthon persze mélyen hallgatnak erről. Fő a bankszámla! De közben a gyomruk fölkaparodik, és nem akarják, hogy még itthon se legyen nyugalomuk, itt is émelyegjenek. Felejteni szeretnének arra az egy hónapra, míg vissza nem indulnak. Utálják, ha korábbi, eladott szabadságukra, emberi méltóságukra emlékezteti őket bármi, például egy ilyen szobor. Herótjuk van tőle, meg miatta maguktól.

Hármas kereszt:

Majd szavaznak, és akkor nem lesz apelláta. A többség akarata dönt. Az igazság.

Dózsa:

Hé! – megcsapott a szél a Duna felől? Semmi sem jut eszedbe a szavazásról, a többség akaratáról? Te, te –, majd mondtam valamit! Pedig három kereszt állt ott is a hegyen, ahogy te díszelegsz a főút mellett és köpködöd azokat, akik a középsőről leszavazták a martalócot, hogy fölszögezhesék rá... Többség! Igazság! Két fillérért eladják az anyjukat is.

II. világháborús emlékmű:

Semmi sem örök. Főleg nem az emberi megítélés. Rólam leverték a csillagot a felfordulásban, hogy aztán, amikor dugába dőlt a dolog, azzal hencegjenek, elvitték megőrizni. Most bezzeg ott terpeszkedik tátott szájjal a hálás nép emlékezete a parkban. Mire is emlékeznek vele? Arra, hogy leverték a csillagot, vagy arra, hogy megőrizték? Mivel is szolgált rá kitüntető tiszteletükre? Volt egy kis ribillió, végül ellátták a baját a hőbörgőknek, ennyi.

56-os emlékmű:

Jó helyen vagy te ott, ahol vagy, úgy látom, kellő távolságban az élőkől. A két cafkának is megtalálják majd a megfelelő zugot. Valahol a vasútállomás környékén például. Hadd várják, hátha jön a vonat. Fussanak, le ne késsék. De támogatom az elhangzott ötletet is, hogy alájuk fűtsenek, kohóba a drágákkal. Szó szerint. Jó az ára a színesfémnek.

Erdei:

Az ő történelmi rálátása hány másodperc, madárijesztő?

Hármas kereszt:

Fogd be! Igazat beszél, mert ezer évek igazságából merít.

56-os emlékmű:

Még ha kinéznének valahogy, kellemesek, nőiesek volnának, de pillantsatok rájuk! Hát nők ezek? Egy nő legyen törekeny, kecses, őrizze a családi tűzhelyet, a férjét, gyerekeit, vezesse a háztartást, ne a semmibe loholó kigyúrt izomkolosszus legyen, ideológiák kurvája!

De most tényleg, szerintetek előfordult valaha is, hogy valaki leült melléjük a padra elgyönyörködni a lényükben? Nincs ezeknek lelke. Bazi, idejétmúlt eszmelakájok.

Dózsa:

Nézd, az esztéta! És tebened, te tátott szájú, a te penetráns, tátongó lyukadban szoktak gyönyörködni?

56-os emlékmű:

Én a szabadságért kiáltok, az eladott függetlenségért, ezért hiányzik belőlem pont az, ami ebben a két ringyóban túl sok! Ők idegen hatalmak zászlaját lobogtatják. Milyen joron? Jöttment árulók! Nem kellene ide idegenek! Sem ők, sem akiket idehívnak.

Erdei:

Nem kellene? Tényleg? De hiszen háromszáz éve sincs, hogy ezek a népek megtelepedtek e tájon. Száz éve még alig dadogtak magyarul. És vannak, akik a háború után érkeztek egy bőrönddel, ahogy hallottuk, akkor ők mind kussoljanak? Ne legyen múltjuk, hitük a világról, hirdetni valójuk? Mindenki kussoljon, csak ti, történelmileg jogosultak papolhassatok?

Most akkor kezdjük el vizsgálni, melyikőnk miért került ide? Vigyázz, akár még lejjebb is eshet az a hóbörgő állad.

Hármas kereszt:

Nos, a két szajha egészen biztosan a hatalom ágyasául.

56-os emlékmű:

Más pedig azért, hogy benyaljon a hatalomnak.

Erdei:

Magadra gondolsz?

56-os emlékmű:

Terád, meg a parasztkirályra.

I. világháborús emlékmű:

Na, az utóbbi biztosan túlzás, ha valaki, hát ő aztán nem nyalt be semmilyen hatalomnak. Bár az öcsém lett volna annyira karakán!

56-os emlékmű:

Ha nem ő, hát azok, akiknek a szolgálatába állt, idebiggyesztették.

Erdei:

Mint téged is. Félelemből, haszonlesésből, talán kicsit divatból.

Dózsa:

Ahogy látom, pusztán szeretetből kevesen kerültek ide.
Hé, forradalmi kolléga, ejtettél már jó szót valaha valakiről?

56-os emlékmű:

Rólatok soha.

Hármas kereszt:

A reformátor professzor úrról, és a főorvos úrról ott a bokrokban, a magamutogató cafkák háta mögött – észre sem venni, oly szerényen húzódik meg a drága, áldott állapotú asszonykával az oldalán – vagy a földjükért elesettekről, a néptanító úrról, aki bicegve, félvakon gürizett reggeltől estig, de még a szerencsétlen, együgyű Hofferről is inkább lehet dicsérettel szólni, mint rólatok.

Dózsa:

Hogy éreztétek itt magatokat, lányok, ennyi éven keresztül? Azért ehhez gyomor kell.

Majális lány:

Bizakodva. Hátha egyszer majd mégis...

Majális nő:

Huzatban.

Erdei:

Nem tudom, a tanár úr mit szólna, ha most elkezdenék firtatni, hogy ő itt csak egy idevezényelt idegen.

Néptanító:

Nem kezdik el, fiam.

Erdei:

Na persze, természetesen nem. Rendben is van, tanár úr. Így van rendben. A kérdésem inkább akként értelmezhető, ki az, aki megmarad jöttmentnek, és kit fogadnak be? Min múlik?

Néptanító:

Azon, hogy otthon légy közöttük.

Erdei:

Értsem úgy, mindenkin saját magán múlik?

Néptanító:

A munkádon. A tisztességeden. A szereteteden. Az odaadáson, ahogyan egygé válsz velük. A példádon.

Semmelweis:

Egyetértek.

Erdei:

Milyen egyszerű, és mégis mennyire bonyolult. Ezt gondolom magam is. De gondolni kevés. A lelkem teszem ki, mégis, sokszor azt érzem, nem veszik észre, vagy látják ugyan, de nem fogadják el. Miből értik meg, hogy otthon akarok lenni köztük? És ha a maiak megértik, a holnapiak szintén érteni fogják?

Semmelweis:

Fordítva szokott lenni, az idő múlásával lehiggadnak, megvilágosodnak.

Dózsa:

Pont ez a megvilágosodás sugárzik forradalmi kolléga lyukából. Nem is a Hold világít, hanem a közepén a kerek semmi. Mondjuk, elég halvány a fénye.

56-os emlékmű:

Nem te építettél házat ló híján tehén vontatta szekérral, vertél vályogot hozzá, falaztál, vakoltál, gyalultál gerendát, ajtót, ablakot a saját kezeddal. Mesélik, tanár úr az egész házat majdnem egymaga húzta föl. Nem te alapítottál a padlásokról, kamrákból előkotort múltból helytörténeti múzeumot. Nem te tanítottad a fél iskolát szépapáik nyelvére.

I. világháborús emlékmű:

Így volt, emlékszem.

Semmelweis:

Az ember teszi a dolgát. Miért? Csak. Ilyennek születik.

56-os emlékmű:

Már amelyik.

Semmelweis:

Nem annyira magasztos az, amíg küzd. Tör előre és közben ízzé-porrá zúzza magát az éppen ellene küzdőkön. Kitaszítják, nevetség tárgyává teszik.

Áldott állapotú nő:

Vagy áldják a nevét, mint a magáét. Mind, aki gyermeket vár.

Semmelweis:

Áldják? Majd. Talán.
De, végül, nem is az a lényeg.

Majális lány:

Maga gyermeket vár, ugye!

Áldott állapotú nő:

Gyermeket.

Majális lány:

De jó is magának! Mennyire nagyszerű lehet gyermeket várva állni, csak állni.
Várni, és tudni, hogy eljön. És előtte ölelni! Jó ölelni? Ugye, jó ölelni.

Áldott állapotú nő:

Gyönyörűség. Attól csak gyermeket várni gyönyörűbb.

Hármas kereszt:

Erről beszélek én. Ez egy igazi nő!

Majális lány:

Ó, ha egyszer megölelne engem valaki! Akárki! Talán még a végzetem is elfogadnám.

Hármas kereszt:

Parázna, mondom én!

Majális nő:

Majd odadobna terhesen, szüld meg és neveld magad.

Majális lány:

Miért dobna oda? A párom lenne. A mindenem.

Majális nő:

Te, kis naív! Az ő párja ugyan hol lófrál? Megfordult itt valaha is?

Majális lány:

Dolga lehet. Valahol küzd, hogy majd boldoguljanak.

Majális nő:

Hol a párod, kisanyám?

Áldott állapotú nő:

Olyan régen történt, azóta semmit sem hallottam felőle.

Majális nő:

Látod? Fölcsinálta, otthagya. Így megy ez. Ha nem rögtön, akkor tíz év múlva.
Jönnek, mennek, szeretkeznek, cserbenhagynak. De hát saját magad is elégszer tanúja lehettél innen föntről.

Majális lány:

Hát csak benned bízhatom? Ó, ha közelebb hajolhatnál!

Hármas kereszt:

Tiszta Szodoma! Lábbal tiporják a házasság szentségét.

Majális lány:

Honnan tudsz ennyi mindent?

Majális nő:

Igazából te is tudod. Vagy neked nem tűnik időnként úgy, mintha az egész világ a zsigereidben nyüzsögne, kívülről fújnád az egészet? Mintha minden lehetséges történést megéltél volna már valamikor réges-régen?

Majális lány:

Mégis, sokan olyan szépen, békében öregszenek meg egymás mellett! Az egyik pár itt szokott elballagni hatvanévesen is kézen fogva a buszmegálló irányába. Nekem miért ne sikerülhetne? Talán téged sem lenne muszáj ettől elveszítselek.

Majális nő:

Megmondták, hallhattad, majd kisplasztika korodban, valami giccses pásztorfiúval egybeöntve.

Majális lány:

A főorvos úr azt állítja, valami más a lényeg.

Luther:

És én ezt csak megerősíteni tudom.

Majális lány:

Elárulnák, mi az? Mi akkor a lényeg?

Luther:

A lényeg titokzatos, az ember fölött áll. Nem ismerheti más, csak az Úr.

Semmelweis:

Én úgy fogalmaznék, az élet maga. Az élőket, az életet szolgálni.

Majális lány:

Tehát minden, ami történik, az Úr akaratából történik?

Luther:

Az Úr mindenható!

Erdei:

De könnyű is ezt így kijelenteni!

Luther:

Hát még tartani magunkat hozzá, gyermekem –, nagyon is jól tudom, az Urat ismeretlenül elfogadni és szolgálni a legnehezebb!

Erdei:

Próbáld bizonyítani az ellenkezőjét! A válasz: a kísértést is az Úr hozza rád, próbára tegyen.

Hármas kereszt:

Kár magát fárassza, professzor úr, nincsen ezeknek ehhez sem füle, sem lelke.

Luther:

Ó, dehogynem! Kolléga úr gondoljon a kezdetekre! Lám, mennyi lelket sikerült azóta megmenteni a romlástól, s mindezt kitartó szeretettel, türelemmel. Ősi erőnkhez tartjuk magunkat, s ne csak szavakban. Ez jelenti a biztos utat.

Erdei:

Hahaha! Takarodjanak a cafkák, a hatalom ágyasai.
Szépen, nyájasan mondjad, hallod, madárijesztő!

Majális nő:

Ha az Úr közreműködött az idehelyezésünkben, miért gondolta meg magát? Mit vétettünk ellene, miért szándékozik most megsemmisíteni minket?

Erdei:

Hogy valami neki tetszőt, pontosabban, hogy valami ezeknek tetszőt pakoljon a helyetekre. Nagy játékos, bárkit felemel, bárkit leront. Most mit példálózzak? Megtette a rokonságával is. Fontos, föltámadj, de mert az anyag örök, ez nem kérdés. Onnan ez a dezsavúd. Úrral, vagy Úr nélkül, pár milliárd év alatt néhány százmilliárd formában előfordulsz.

Majális nő:

Éjjelente nézem a csillagokat, és lenyűgöznek. A békés ragyogásuk.

Majális lány:

Igen, igen, engem is! Tudsz róluk valamit? Tud róluk itt valaki bármit?
Mekkorák? Mennyire távoliak? Vannak annyira messze, mint a szomszéd város, amelynek néha, tiszta időben, parázslanak a fényei?

Erdei:

Hajaj! Professzor úr, kíván szólni, vagy hagyjuk meg a tanár úrnak?

Luther:

Ismerem e beszéd kimenetelét, és az nem tartozik a lényeghez.

Néptanító:

Jó, legyen, bár kivételesen nem szívesen teszem.
A csillagok napok, olyanok, mint a miénk, amely reánk süt, csak iszonyatos messzeségben, s rajtuk túl további, egészen észveszejtő távlatok terülnek, megszámlálhatatlan, innen szabad szemmel nem látszó újabb és újabb csillaggal, vagyis nappal. Pörögnek, óriás felhőkké összeállnak, abban keringenek, pulzálnak, sziporkáznak, születnek és halnak. Ez az egész Föld, amiből mi kinőttünk, súlyosnak és a mindenség közepének képzeljük, jelentéktelen homokszem abban a forgatagban.
De ez mit sem mond az egészről. Arról továbbra sem tudni, micsoda és miért van.

Áldott állapotú nő:

Mily gyönyörű! Valami olyasmi, mint a gyermek születése.

Dózsa:

Ne szégyellje a tudását, tanár úr!

Néptanító:

Nem szégyellem. Csakhogy attól, amit tudok, sokkalta több a rejtély, s ezt nem hallgathatom el. Szegényes tudásom pláne nem használhatom érvként azzal szemben, amiről nincs fogalmam.

Semmelweis:

Ritka értékes nézet. Nem zagyválja össze a hitet a megismeréssel. Előre visz.

Erdei:

Pillanatig sem gondoltam, tanár urat a témával megszarolni.

II. világháborús emlékmű:

A csillagok veszélyesek. Helyük, alakjuk, színük, a csillagnak már a pusztá létezése irritáló.

Semmelweis:

Ami nagyszerű, mindig felkavar.

Luther:

És alázatra tanít. A Mindenható csodálatára.

Dózsa:

Meg harcba hív, örökké új és új harcba. A szürkeség, a közöny, a hazugság elleni küzdelemre. S ha elbukod, mert elbukod, mindannyiszor újra kezdeni sarkall.

Erdei:

Önnön testetek megismerése nem kisebb meglepetéseket rejteget. Titkok garmadáját.

Luther:

Elsősorban a lélek titkát.

Erdei:

Szerencsétlen kis anyagotok, ami most oly esendőnek látszik, marad, vagy viszik, egész világoknak ad helyet. Mi minden sűrög, fortyog, él és akar fennmaradni bennetek ugyanolyan megdöbbentő, mint a kozmosz odafenn. Talán mégsem helyes azt állítani, mindez idegen a lényegtől.

Hármas kereszt:

Ne szemforgató istentagadásod igyekezz igazolni vele! Erről van itt szó!

Dózsa:

Viszont számon kérhessem szent létedre bűnös indulatod.

Majális nő:

Őszintén szólva én csak azt a tündöklő nyugalmat áhítom, ami odafönről sugároz. Elmerülni benne, körbeöleljen, ne kelljen rettegni a holnaptól, ne daruval álmodjak, ez a lány itt mellettem ne zokogjon fel hirtelen minden ok nélkül. Szeressenek minket s mi békében teljesíthessük kötelességünket. De lám, épp csak az említése is gyűlölködést kavár.

Semmelweis:

Nagyon távol kell lenni az eseményekhez, hogy azok nyugalomnak tűnjenek.

56-os emlékmű:

Én inkább úgy mondanám, aki túl távol kerül az eseményektől, az mindenbe belenyugszik.

Dózsa:

Nézz oda, egy gondolat! Kitől loptad?

56-os emlékmű:

Tőled kizárt. Bár azt, hogy a harcot ellened újra és újra fel kell vegyem, jegyeztem. Mondjuk, tudtam magamtól is. Csak nézzétek meg itt a népeket, az enervált érdektelenségüket. Ha létezik érdek, kizárólag anyagi javakra irányul. Hol van mindez az én emelkedett kiállásomtól? Távol kerültek tőle az időben. Már nem mozgatja meg őket az én korom fenséges szelleme. Alszanak. De majd teszünk róla, felébredjenek.

II. világháborús emlékmű:

A távolság mindig kölcsönös. Észre sem veszed belső háborgásukat. Abban várod, amiben már rég nem háborognak, és nincs is miért, amiben viszont igen, ami most megalázza őket, az téged hidegen hagy, nincs rá érzékszerved. De nekem mindegy. Felőlem el is rohadhatnak. Az én megaláztatásomra ki figyelt? Ők sem, te sem. Mi az, hogy figyelt? – saját maguk követték el.

I. világháborús emlékmű:

Utat kell mutatni nekik. Ébredjenek csak fel! Ott az igazság! Alvajárók különben. Ki fogna fegyvert bármiért, ha oda nem löknék? Na, persze, pár forrófejű azért mindig akad, de a többi puhány megalkuvó.

Erdei:

Ez meghibbant? És még ő az emlékezet szerencsétlen poraikon! Mintha a főorvos úr arra játszana, minél többen betegedjenek meg, hogy ő gyógyíthasson.

I. világháborús emlékmű:

Elhullanak. Azt hiszed, nekem nem fáj? Mit értesz te az egészből, kitanult paraszt! Hullásukkal teremtenek emléket, nem azzal, amit kivívnak, vagy elvesztenek. Általam. Én vagyok az, ami nekik kellett volna lenniük.

Dózsa:

És most ez a „Boncsákk el” maga a bölcs útmutatás? A langyos béke vége? Vagy végének kezdete? Háborogjanak, veszekedjenek már végre valamin, ha olyan túl jól elvoltak a maguk kis kompromisszumaival. Ne csak önmagukat köpjék szembe, de egymást is?

Hármas kereszt:

Távcsövek, űrhajók! Az égen jár az eszük, mint e két nőszemélynek. Mintha egyenlőek lehetnének vele. Mintha bármilyen közük is lehetne hozzá az imán túl, amiről persze alig van fogalmuk. Istentagadó hitehagyottak! Ezek itt például egy sornyi szentírást sem lennének képesek felidézni. Forduljanak csak vissza bűnös valójukhoz, még mindig túlságosan jól megy a soruk, ha az égre vetik pillantásukat, s nem a földre szegzik.

I. világháborús emlékmű:

Gyorsítani kellene az eseményeken, nehogy a körülményeskedésben elakadjanak.

II. világháborús emlékmű:

Ne rinyáljatok, halad a dolog, bár nem olyan biztos, hogy tényleg ez a helyes irány. A lakossági szavazás már lement.

Erdei:

Mintha azt beszélték volna itt valakik, elhaladva, hogy szinte pontosan egyenlő arányban oszlottak meg a szavazatok. A képviselőtestület a napokban dönt.

Majális nő:

Igen, ezt hallottuk mi is. Összekaptak rajtunk sokan. Sutyorogtak, vitatkoztak, megint sutyorogtak. Sajnálom. Én a békességet szeretem, az örömet.

Hármas kereszt:

Majd örülni fognak az új kitelepítési emlékműnek, amit a...

Erdei:

Mondjad csak, mondjad, fejezd be, madárijesztő! De jól informált vagy! Ehhez bezzeg van hallásod, térerőd. Csak nem a tiéd kezdeményezték? Na, és mi a franc kerül ide, szabad kérdezni?

Dózsza:

Hallottad, valami kitelepítési fityfiritty.

Néptanító:

Valóban, szavazást írtak ki?

II. világháborús emlékmű:

Tanár úr túlságosan egymagában áll ott a múzeum udvarában, azért nem tud róla.

Dózsza:

Nem merik saját hatáskörben eldönteni. Miféle vezetők az ilyenek?

56-os emlékmű:

Úgy hívják demokrácia. Nem így lenne, emiatt ágálnál.

Dózsza:

Ugyan! Nyúlszívűség a neve. Büntársakat kreálnak. Tudják ők, hogy mit akarnak, színjáték az egész.

Akkor sem mossák le ennek a két szerencsétlennek a véré a kezükről, sárga olvadt réz vérük kísérteti fogja őket haláluk napjáig, sőt, még azon túl.

Néptanító:

Mi állt a szavazólapon?

Dózsza:

Tudja valaki? Hé, te ott a főúton! Most kussolsz?

Majális nő:

Mi hallottuk. Itt olvasta fel egy sörözgető társaság alattunk a padon. Rögtön hajba is kaptak rajta. Olyasmi volt, hogy a képviselőtestület megújítaná a központi teret. Nem döntöttek még, pontosan milyen átalakításra kerülne sor, de a mi eltávolításunk szóba került.

Majális lány:

Mert egyesek szerint idejétmúlt, értéktelen alkotások vagyunk, és a hozzánk hasonlókat már mindenütt az országban rég eltávolították.

Majális nő:

Meg, hogy ugyan vannak, akik megszoktak már minket, nem sok vizet zavarunk a számukra, és az állítólagos jelentésünktől függetlenül a múlt részeként inkább megőriznének...

Dózsza:

Tanár úr! Nem élt hiába! Ez a maga szelleme.

Majális lány:

...mások viszont szeretnének megszabadulni tőlünk.

Majális nő:

Marad, megy, leadási határidő. Ennyi.

Néptanító:

Értem.

Dózsza:

Ahogy én látom, belőlük aligha lesz múzeumi darab. A padlásról lekotort kukoricamorzsoló értékét sem érik meg. Vagy a lóbálós vasalóét. Tényleg, tanár úr, nem venné őket oda maga mellé? Nem férnek el a múzeumkertben, ugye? Nem, nem. Meg veszélyesek is lennének ott, még gondol egyet valaki és visszatelepíti őket. Ezt nem kockáztathatják. Akkor nekik végük.

Néptanító:

És mindez mennyibe kerül? – már bocsássanak meg.

Erdei:

Darubérlet, szállítás, kőműves munka a talapzat lebontására, cirka tízmillió. Úgy ötszáz gépkocsi éves adója, ha jól számolom. De ez tényleg csak mellékesen. Amoda is mondom, ahol oly mélységesen tisztában vannak a lényeggel, hogy szerintem sem ez a lényeg.

Dózsza:

Na, és min szólalkoztak össze a sörözők?

Majális nő:

Az egyik azt tódította, eleve ide sem kellett volna állítani minket. Ami a szavazólapon is szerepel, hogy gnómok vagyunk, gusztustalanok.

56-os emlékmű:

Hogy milyen igaza volt.

Majális nő:

Erre egy másik direkt ellene ment, nyilván csak heccből, hogy azért nem tetszünk neki, mert olyan mitugrász tompaagyú, és mindig is kisebbségi érzése volt a határozott, sudárnövésű nőktől.

Majális lány:

Pontosan. Nem valami vonzó a sörhasával, igazán tükörbe nézhetne. Minket bezzeg kritizál.

Majális nő:

Aztán egyesek azokat az időket kezdték pocskondiázni, amikor még nem is éltek, az akkori vezetést, a szervilisségüket, hogy megoldhatták volna a kérdést valami kisebb nyalintással, minek kellett a megye legdurvább kolosszusát idepakolni.

Majális lány:

Azért mindig akadt, aki valahogy mellénk állt. Olyan jólesett. Még ha cikizve is. Azt mondta például az egyik, hogy mi vagyunk ebben az egész porfészekben az egyetlen méreates alkotás, mely mellett nehéz közömbösen elhaladni.

Hármas kereszt:

Valóban nem könnyű. Megemelkedik a gyomor.

Majális lány:

S hogyha már állítólag nem egyenes úton kerültünk ide, minek tetézni azzal, hogy őszintétlenül, ármánnyal bánjanak el velünk.

Majális nő:

Az, aki lemitugrászotta az elsőt, megjegyezte, ami a lapon is áll, hogy a múlthoz tartozunk, ő otthon a fiókjában a mai napig őrzi a nagyapja fém cigarettatartóját, azt sem dobja ki, szép, ha az ember megbecsüli az emlékeit.

Majális lány:

Erre nekiestek, hogy keveri a szezont a fazonnal, a cigarettatartó nem lőtt senkire, nem vert agyon senkit, nem telepített ki, de meg, ha itt egy véreskezű diktátor emlékműve állna, azt biztosan ő is ledúratná, mi pedig nem sokkal vagyunk különbek, mert pont azokra a diktátorokra emlékeztetünk.

56-os emlékmű:

Hála isten, hogy léteznek még épeszű, születésüktől normális fiatalok, akiknek van vér a... szóval van vér.

Majális nő:

Még visszakérdezett, hogy akkor most könyvégetés következik, meg származásigazolás, billogviselés, de lehurrogták, lehülyézték, és odébb vonultak.

Néptanító:

Roszzat érzek.

Erdei:

Tanár úr, meg kellett volna őket buktatni még időben.

II. világháborús emlékmű:

Kitelepítések. Hallottam a hírét.

Ha tényleg ezt a nagy sokára behegedt sebet készülnek felkaparni, az nem bölcs döntés.

I. világháborús emlékmű:

Egy iszonyat volt. Pontosan azért van szükség megemlékezni arról a barbárságról, s nem ezeket a rifkéket hagyni pöffeszkedni itt, hogy soha meg ne ismétlődhessen.

II. világháborús emlékmű:

Addig kiabálnak farkast, míg megjelenik az ólakban.

Hm, képesek és majd rávésik a családok nevét, vagy ráaggatják, vagy mit tudom én, mit találnak ki, de nevek kerülnek rá, mint rám, aztán az első balhé rögtön abból robban ki, ha valaki kimarad, vagy indokolatlanul kerül föl.

Nem lesz hosszú életű emlékmű.

56-os emlékmű:

Szerencsére a véleményedre nem kíváncsiak. Benne voltál nyakig. Inkább hallgass.

I. világháborús emlékmű:

Kiment a bizottság a házhoz, az asztal mellől állították fel őket, pár holmit összekapkodhattak, aztán indíts! Kocsira, vagonba! Az étel ott maradt az asztalon. Volt, ahol a betelepítettek azt ették vacsorára.

56-os emlékmű:

Sőt, előfordult, még ki sem költöztek, és az új tulaj, aki megigényelte a házat, már ott toporgott a küszöbön. Az indokot a kitelepítésre a jómódú házaknál úgy kreálták meg jattért.

II. világháborús emlékmű:

Te lödd le magad nagyszájú, mit pattogsz, nem kérdezett senki!

Ugyan! Kocsikenőcsért, rézgálicért pártoltak a barnák mellé. Rettegtek tőlük a békés lelkiületiek.

I. világháborús emlékmű:

Frászt pártoltak a barnák mellé! Rettegni sem volt ok tőlük. Agitátorok jártak házról házra, aláírtak, beléptek. Nem is igen tehettek mást. A legtöbbször tényleg nem volt több köze az egészhez, mint a kocsikenőcs, meg a rézgálic. Olyan is felkerült a listára, aki nem tudott róla.

II. világháborús emlékmű:

Azért mindenki csak nem írt alá.

Történtek az én időmben ettől cifrább dolgok is. Volt, ahol harmincezres tömegsírokba temették az ártatlan áldozatokat, és se vége, se hossza e térdig érő hosszú halmoknak. Teljes településeket lóttak halomba, gyújtottak föl, még macska sem maradt. Haláltáborok... sikoltozó népek a marhavagonokban... émelyítő édeskés füstöt okádó kémények... ó, jaj!

Mindegy, egyetértek, disznóság volt. Így nem lett volna szabad elbánni még az ellenséges érzelműekkel sem.

Akkor sem ajánlanám ezt az emlékművet. Akkor már ez a két nő legalább nő, valamit akar, valahová elindult, előre, nem hátrafelé tekintget és köpköd.

Vagy vigyék őket a francba, elég az ideológiákból, és kerüljön ide egy sokágú rózsa ugyanilyen rézből, akár öbelőlük, akkor azok is elégedettek lehetnek, akik itt tartották volna őket, meg még saját maguk is, hogy a helyük legalább megmaradt, csak az evolúcióban egy alakkal előrébb léptek az említett több százmilliárdból.

Vagy álljon itt egy közongora leütött billentyűvel, amelyiknél az ember bármelyik pillanatban várhatja, hogy megszólal.

Vagy maradjon egyszerűen csak üresen a helyük, az is jobb, nem muszáj minden talpalatnyi teret szobrokkal kitölteni, vagyunk itt így is épp elegendő.

I. világháborús emlékmű:

Ízlés dolga.

Nem mindenkinek adatott meg egyébként elmenekülni, hogy legalább kitelepítsék. Otthagyta a fogát, ahogy a szíjgyártó, akit belelőttek az öntözőcsatornába. Hat gyerek maradt utána. Mikor hozták be kocsin a tetemét, csak úgy kussolt be a nép az utcáról az udvarba, csapódtak a kiskapuk, még a spalettákat is behúzták.

II. világháborús emlékmű:

A nép ilyen. Szeretné megúszni. Mikor menetet hajtottak az utakon, át a városokon, akkor is végig, mindkét oldalon sorban csapódtak be a spaletták, zuhogtak le a redőnyök.

Erdei:

Nem az emberek bűne, az ember esendő, azoké, akik a helyzetet megteremtik.

Dózsa:

A nép tűr, megalázkodik, de aztán egyszer betelik a pohár.

Erdei:

Olyankor már későn szokott lenni. Végső elkeseredésben ritkán születnek logikus, célratorő tervek. Elbuktál te is.

Luther:

És a reakció kíméletlenebb lesz, mint a kiváltó ok.

Dózsa:

A bosszú pedig még attól is kegyetlenebb.

II. világháborús emlékmű:

Jó, ha a pince falából időben előkerül az arany étkészlet. Kihúzzák a nevét a listából, beírnak mást. A létszámnak, ugyebár, meg kell lenni.

Erdei:

Badarság. Nem lehet mindenkinek arany étkészlete, vagy ha mégis, akkor az menekül meg, akinek kettő van. Azokat kell még idejekorán fenéken billenteni, akik a lelket megnyomorítják és magukra gyűjtják a világot. Sajnos a többség későn ismeri fel ezt a fajtát, kollaborál, még lelkesül is némelyikért, aztán elég a felcsapó lángokban.

Semmelweis:

Most nemigen tapasztalok reakciót, pláne kiállást. Csöndben vannak. Bár, én ezeket a sörözőket sem vettem észre, akikről a lányok beszélnek. Mondjuk, érthető, lefogják a bokrok a hangot, mi azért hátrébb állunk.

Ebben az egyszerű kérdésben is bújnának? Kockáztatnának bármit azzal, ha megfogalmaznák a véleményüket?

Erdei:

Véleményt alkotni mindig kockázatos. Önnek sem volt egyszerű.

56-os emlékmű:

Ezt most kivételesen meg tudom erősíteni.

Semmelweis:

Hát nem. Ráadásul az eredményeim agyonhallgatták. A halálozási statisztika szintisztán mutatta az igazamat, mégis letagadták. Annyi látszott, mindenki az én osztályomon szeretett volna szülni.

Néptanító:

Tőlük nem is igazán várható. Én jól ismerem őket. E tekintetben semmit sem tudtam elérni. Ez vidék, itt csendben maradni szokás.

Hiába tanítottam, hogy az intelligens ember véleményt alkot, megvitát, nem sunyít, vagy hőzöng, mint a kocsmában, hanem értékel és ütköztet –, az eredmény jóformán nulla volt.

Felszólítottam a gyereket, megkérdeztem, tetszik-e neki a padszomszédja ruhája. Hallgatott. Kérdeztem újra, bólintott, de nem szólt. Miért? Mi tetszik benne? – kérdeztem. Semmi válasz.

Ahogy jöttek az új idők, valamennyit oldódtak, de az itteni törvények évszázadosak, és lebontani őket lehetetlenség.

Semmelweis:

Ismerős. Attól tartok, szélesebb körben is ugyanígy működik.

Luther:

Az Úr ebben is segít, ő a biztos pont emberi gyöngeségünkben. Bár kifüggesztett tételeim vihart kavartak, végül friss, életerős rügyeket, hajtásokat fakasztottak. Magam is csak Urunk erejétől élhettem túl azt a nehéz időt.

Erdei:

Ugyanannak a fának adták új hajtását, mely megerősödve már semmiben sem különbözik a többi, korhadónak indult ágától. Együtt érzek Önnel emiatt, és sajnálom Önt, hogy ennek most tanúja kell legyen.

Luther:

Lelkünket leginkább önmagunk nyomorítjuk meg, s mint mondtad, gyermekem, a megnyomorított célszerű féken tartani. Hát ebben segít nekünk az Úr, s bizalommal mondhatom, nem fog védelmétől megfosztani minket sosem.

Erdei:

Igaza van, professzor úr, hiszen a halandó a végtelenségig zsarolható önnön elmúlásával. Hogy ne így legyen, egyedül az örök élet oldhatná meg.

Luther:

Amitől mentsen meg minket bölcs Teremtőnk, mert egyben az jelentené az örök halált.

Néptanító:

Szóval, a képviselőtestület a napokban dönt.
Nagyon kíváncsi lennék, ki hogyan szavaz, s mivel támasztja alá.
No meg az eredményre.

Hármas kereszt:

Hála Isten, nincs kétség.

Dózsa:

Gondolja, nyilvánosságra hozzák, ki mire szavazott? Gyávábbak ezek attól. Majd csak a végső döntésüket.

Néptanító:

Igen. Valószínű. Erről beszéltem az előbb. Itt csak tények léteznek. Felkeltél, elvégezted a munkád, köszöntél az utcán, megadtad mindenkinek ami jár, rendben tartottad a portád –, lefeküdhetsz tisztességgel. Nem rossz ez, haj, mennyire hibádzik ez is sokhelyütt, mégsem elég.

II. világháborús emlékmű:

Kritizáljuk őket, de lehet, mi is csak sunnyantanánk, ha nekünk kellene döntenünk.

I. világháborús emlékmű:

Nem gondolom, elég nyíltan szólt itt mindenki.

56-os emlékmű:

Szerintem sem, de kipróbálhatjuk.

II. világháborús emlékmű:

Eddig ez csak duma volt, amikor életre-halálra megy a játék, megremeg a hang, a láb, rögtön másként viseled. Az életről döntené szíven üt.

Hármas kereszt:

Azt viseli meg, akinek nincs tartása.

Dózsa:

Jól értettem, szavazzunk?

56-os emlékmű:

Szavazzunk!

Dózsza:

Mintha kötelező érvényű döntés lenne? Halálos komolyan?

56-os emlékmű:

Mintha az lenne. Vagy félsz, kipenderítjük a liblingjeid?

Dózsza:

Hát, jó. Részemről rendben. Remélem, tudod, mit beszélsz. Ők meg végignéznek. Elég durva, de a valóság sem lesz kegyesebb hozzájuk. Többiek? Ellenvetés?

Áldott állapotú nő:

Ó, Istenem, bocsásd meg nekik!

Dózsza:

Más? Nos, akkor rajta!

Hármas kereszt:

Gyehennára velük! Ez a szavazatom.

Erdei:

Lassan a testtel, madárijesztő, nem te kezded, vannak itt tőled tiszteletre méltóbb személyek is! Főorvos úr, levezetné a szavazást? Úgy látom, Ön az, akit mindkét oldal e feladatra leginkább elfogadhat.

Semmelweis:

Legyen.

Javaslom, professzor úr szóljon elsőként. Professzor úr, egyetért?

Luther:

Sosem ragaszkodtam az elsőséghez, de köszönöm. S utánam, ha meghallgathatnánk téged, fiam.

Nehéz a lelkem.

Mindannyian születünk és meghalunk. Semmi sem örök. Az idő végtelen hullámain megszámlálhatatlan a fehéren tajtékozó taraj és a sötét hullámvölgy. Én a hajót szolgálom, amely e hullámokon egyensúlyozik és feladata fennmaradni, céljához elérni, hogy utasait átjuttassa a túlsó partra. Küldetését nem kockáztathatja balga manőverekkel, jó, ha vitorláit az uralkodó szelekbe mártja, minél gyorsabban, biztosabban haladhasson, még ha néha kénytelen is lavírozni, kormányával a túlpártot célozza meg. Mint e hajó hű szolgálója tekintetem folyton a célra kell függeszsem, nem téveszthetem szem elől.

Szimpatikusak e hölgyek, mert magam is nehéz időkben, minden erőmet megfeszítve fordultam ellene a rossz irányba vivő sodrásoknak. Szimpatikusak, mert érzem az erejüket, és mert akarnak valamit, ahogy az imént az elhangzott, márpedig bármit akarni is sokkal jobb, mint nem akarni semmit. Mégis, úgy érzem, létük a fölcsapó tarajokat magasítja, a hullámvölgyeket mélyíti, hogy előttünk csendesedni fog az ár, ha ők nem lesznek itt. Múlásuk, ha elmúlnak, egy lesz a múlások közül, fájó, mint mindig, de biztos vagyok benne, valami újnak a születése követi majd.

Emlékeimben feltörekcszenek olyan sérelmek, amelyek más motivációt is adhatnának döntésemnek, de ezeket hivatásom erejével elnyomom. Én a békét szolgálom, a hajót, az utat és a célt, önmagam gyarló önzését ezek érdekében mindig meguralom. Az ő érkezésük idejének hitemet ért sérelmei nem befolyásolnak.

Úgy vélem, jobb, ha boldogságukat másutt lelik meg. A Teremtő jósága határtalan, biztos vagyok benne, megtalálja a módját, hogy sorsukban kompenzálja, vigasztalja őket.

Semmelweis:

Köszönöm, professzor úr. Értem önt. Talán meg is értem. Akkor tehát, ahogy kérte, magam következem.

Úgy gondolom, hogy amikor e hölgyeket idehelyezték, az némileg túlzás volt. Olyasmi, mint a sokadik gyermek érkezése egy már amúgy is népes családba. De a fogantatás szent, és a mi dolgunk, orvosoké főleg, a sokadik gyermek életéért is küzdeni. Ezt tettem egész pályám során, ez volt az én hivatásom. Óriztem anya és gyermeke életét. Ők mindketten gyermekek és leendő anyák. Boldog kötelességem őket ebbe az irányba segíteni.

Hozzáteszem, hogy pályámon igen komoly ellenállásba ütközött a törekvésem. Szélmalomharcot vívtam saját korommal egy olyan ügyben, amit persze az a kor is zászlajára tűzött, de álnokul megtagadott. A szakmámban úgy képviseltem egy meggyőződést, hogy azt az akkor rendelkezésre álló eszközökkel elméletben bizonyítani nem tudtam, s bár a gyakorlat engem igazolt, kollégáim kigúnyoltak, tönkretettek. Szellemeikkel boksoltam, láthatatlan ellenfelek mértek rám minden irányból védhetetlen ütések. Én mégis lobogtattam a hitem, akár csak ők ketten, s most már senki sincs, aki ne nekem adna igazat.

Biztosak lehetünk-e mi abban, hogy e hölgyek az ő bátor futásukban tévednek, és végül nem nekik lesz igazuk?

Maradjanak.

Tanár úr, kérem, szóljon.

Hármas kereszt:

Még hogy hölgyek. Pfuj!

Néptanító:

Minden, amit az ember alkotott egy adott korban, az annak a kornak a lenyomata. Mint egy fénykép. Látjuk a felmenőinket, vagy saját magunkat azokban az időkben. Fénykép a nagyszülőkről, szülőkről, gyermekkorunkról, ifjúságunkról, fiatal felnőtt létünkéről, meglelt magunkról. Ezek nélkül az emlékek nélkül elvesztenénk a kapcsolatot saját múltunkkal, gyökereinkkel. Nem véletlenül kezdtem én ennek a helytörténeti gyűjteménynek az összeállításába. Jó, ha mindenki tisztában van azzal, honnan érkezett. Persze, az összes részlet sem őrizhető meg, elborítana minket a kacat, viszont vannak mértékadó események, személyek, tárgyak –, jellegzetesek, melyek segítenek tájékozódni, ahogy egy kilógó könyvjelző a könyvben –, itt olvass bele! Véleményem szerint ez a szobor a mi kis közösségünkben annak a volt történelmi időszaknak legmarkánsabb emléke. Ezzel indulatokat válthat ki, de pótolhatatlan értéket is képvisel. És ez utóbbit tartom én perdöntőnek. Véleményem szerint maradnia kellene. Ha eltávolítják, később, amikor már nem lehet visszacsinálni, bánni fogják, de főleg utódaik fogják sajnálni a hiányát.

Hangsúlyozom, bár nem biztos, hogy szükség van rá, hiszen ismernek engem itt, hogy sem magatartásomban, sem ízlésemben nem kötődtem ehhez a műhöz. Megvoltam vele, teljes nyugalomban bicikliztem el mellette, mint ahogy meglettem volna nélküle is. A véleményem egy általános elv mentén fogalmaztam meg.

Ha pedig bármi problémája van a maiaknak a megélhetéssel, a világban való érvényesüléssel, azt oldják meg más, praktikusabb módon. Ne e szobron, mondhatom úgy, ne emlékműveken töltsék ki a bosszújukat, ne erre fecsérjék energiáikat. Tevékenykedjenek, alkossanak újat, oldják meg haladón a gondjukat, ne őseik gyalázásával. Ha pedig igény mutatkozik egy új alkotásra, bár ezt a pletyka szintű témát magam sem helyeslem, hát lehet még találni itt helyet.

Semmelweis:

Köszönöm. Az állás kettő–egy a maradás mellett. Most hallgassuk meg talán a két világméretű apokalipszis képviselőjét. Javaslom, haladjunk időrendben.

I. világháborús emlékmű:

Mit cifrázzam, az igazság egyszerű, nálam pedig az igazság mindenekfelett. Nem is vágok annyira kiiskolázva, hogy agyonbonyolítsam.

Vissza kell végre térni az eredethez. A gazdag parancsolt, a szegény meg húzta az igát. Igát húzott csaknem mindenki. Így volt ez ezer éveken át. Működött. Aztán jöttek a fölforgatók, teledumálták a fejeket, az egész világ egyszerre szabad, meg független akart lenni, szabad országok, szabad osztályok, szabad házasság, szabad mozgás, szabad döntés, minden szabad, mintha létezne olyan társadalom, ahol nem kell dolgozni, olyan rend, ahol nincs függelem. Ha létezne ilyen, igen gyorsan el is pusztulna. Leöldöstek itt kétszerre vagy hatvanmilliót, csak hogy másként legyen, mint volt. Hiába. Nem lett semmi értelme. Az erkölcsöket látjuk, mindenki keresztbe-kasul paráználkodik. Fölfordult, feje tetejére állt a világ. Rendet kell tenni végre! Menjenek, írmagja se maradjon a fajtájuknak, még mielőtt kitörne a harmadik ramazuri, hogy aztán hírmondója se maradjon az emberiségnek. El velük!

II. világháborús emlékmű:

Lehet, meglepő, de csatlakozom.

A tyúkszaros életük nem hat meg, annyi pusztulásnak voltam tanúja. Aki látott lövészárokban patkányt még élő, meglőtt embert rágicsálni; feltépett hasú kiskatonát a saját belét reszkető kezében tartva anyjáért ordítani; zuhanyzás helyett agyonciánozni anyaszült meztelen férfiakat, nőket; csontvázvá éheztetettek keményre fagyott tetemét mínusz negyvenben teherautókra feldobálni; sorban állókat egyesével tarkón löni, bele a maguk ásta tömegsírba; és a végtelenségig sorolhatnám, nos, az nem hatódik meg két nőszemély melodramatikus eltávolításán.

De nem is feltétlenül támogatnám azt.

A szörnyűségek után azt gondoltam, ennyi halált csak élet követhet, el kell metszeni a halál utolsó gyökerét is, és megteremteni az esélyt az élethez bármi áron. Meg is tettem érte mindent, egyesek szerint mértéktelenül sokat, és van igazságuk, időnként nekem is émelygett a gyomrom saját magam szolgálalkúságától, de a szemem előtt lebegő magasztos cél, az élet és a még jobb élet reményében megcselekedtem. Arcul köptek érte később, amikor már csak a jó dolgukból, a karosszékből lehetett ítélkezni.

Hová jutottam? Ki figyel rám? Kinek kellem én?
Menjenek! Nekik se legyen jobb!
Na, most hogy érzitek magatokat, kisanyáim?

Erdei:

Hagyjuk a cinikus megjegyzéseket! Úgy hangzik, mintha bármikor is visszaélték volna a helyzetükkel, mintha bármikor is éreztettek volna valami fajta hatalmat. Soha!

56-os emlékmű:

Megint benyal, most meg nekünk! Nem költöztetünk vissza, nem versz át minket!

Semmelweis:

Kérem, valóban tartózkodjanak a megjegyzéseiktől. Szavazunk. Itt vitának nincs helye. Az állás három–kettő az eltávolítás mellett. Megadom a szót parasztvezér úrnak.

56-os emlékmű:

Hahaha! Parasztvezér úrnak! Írja már föl valaki!

Dózsa:

Fognak még sírni a népek azért, amit most könnyelműen eldobnak. Mennyi vért hullattunk csak a töredékéért annak, amit manapság hagynak elsíbolni maguktól. Robot lesz újra, szolgaság. Urak országa. A szegénynek annyi jut majd, amennyit odalöknek neki, nesze, egyél, éhen ne dögölj, ki fog akkor dolgozni! Valami emlék kell maradjon arról, hogy valaha szabadok voltunk, hatalmasok, s ha egyszer már azok voltunk, újra lehetünk! Kell ettől jobb emlék? Reszketnek odafönn? Reszkessenek! Lesitteljük az új rablóbandát! Maradjanak csak itt a mi hitünk bátor lobogatói!

Semmelweis:

Három–három. Parancsoljon, szociológus úr.

Erdei:

Az ember mindig gyáva volt, az a fajta, aki még a kakas előtt többször megtagadja megváltóját. Fájdalmasan könnyedén lép túl becsben tartott tárgyain, korábbi törekvésein, munkáján, ideáin, szerettein, hitén, talán a vagyon az, ami leginkább fogva tartja, de még ebben is léteznek kivételek, hát ne várja tőlem senki, meghatározom, mi az a legfelsőbb érték, melyet végül minden más érték fölé helyez és így magyarázatot adhat bűnös árulására. Egyszerűen ilyenek születik. Lehetséges, hogy legintelligensebb példányunk is csak fondorlatos paraszt, aki a ravaszságot összekeveri az okossággal, az okosságról pedig azt képzei, egyenlő a bölcsességgel. Hol vagy következetesség, kiállás, állhatatosság, kitaró szívós munka, hol vagy méltóság, emelkedett jellem? Jöjjön is meg ne is, hozzon is meg ne is, alpári ravaszkodás, jellemtelenség az ember, alkuk és csalások alantas kitervelője. Örök hűséget fogad, elvállik, felépít, lerombol, magához édesget és belérug, imád valamit, hogy leköpdösse, hisz, majd kiröhögi. Az apák állították ide ezt a szobrot. Honnan veszik a jogot a fiúk, hogy kezét emeljék rá? Kiké a kéz, tudhatjuk? Lehet, nem is a fiúké? Hol rejtőzködnek?

Másokkal mondatják ki bűnös szándékukat, mert szólni félnek, tudják, személyükhöz, feladatukhoz méltatlan az aljasságuk?

Professzor úrnak feltétlenül igazat adok abban, tekintetünket messze előre, a célra kell függesztük ahhoz, hogy utunkon véletlenül se tévedjünk el. A tudományokra, az atomtól saját genetikai kódunkon át a csillagokig; a művészetekre; az esendő ember jobbítására, szellemi és anyagi felemelésére; új hitre, csoda tudja, az is lehet, új istenre; megújult önmagunkra. Érdemes a múltból képmásokat kiásni, hogy imádjuk? Hátra kell tekintgetnünk ahhoz, hogy előre haladjunk? Nem! Előre és előre és előre! Kik tekintenek itt előre? Kik futnak, rohannak itt előre, vágyva a jövőt, a jobbat? Kik képviselik itt a szabadságot, mely után, ne adj isten beteljesüljön, még majd epekedhetünk, mint korty víz után? Az egész településen sem találni e szobortól szabadabb, emberibb jövőbe törekvő bárkit is!

Hm. Még hogy rondák. Született itt azóta ezektől gusztustalanabb, nem akarok ujjal mutogatni.

Maradjanak.

Szerintem rajtad a sor, madárijesztő.

Semmelweis:

Négy-három a maradás mellett. Megadom a szót a kálváriának.

Hármas kereszt:

Gyehennára, gyehennára velük! Meg a két előttem szólóval! Pusztuljanak!

Semmelweis:

Fékezze magát!

Ez egy tömör véleményalkotás volt, félreérthetetlen.

Az állás négy-négy, egyenlő.

Akkor most a szó a forradalomé, illetve, hát, hívták másként is, de... Öné a szó.

56-os emlékmű:

Ami igaz, az igaz, hallottunk itt néhány jól hangzó érvet a maradás mellett kardoskodóktól. Ha nem éltem volna meg azokat az időket, akár meg is téveszthetnének. Szép ideák születtek, festett ég, csak épp semmi közülük nem lett a valósághoz. Vágyálom maradt, vagy eleve hazugság volt. Akik új messiásnak, mindenható forradalmárnak hirdették magukat, rövidesen önmaguk paródiájává váltak, s ha még csak nevetni lehetett volna rajtuk, de mennyi gyászt, kínt okoztak. Ki csodálkozik azon, ha a hamis prófétákat letaszítják a hegyről? Ki sajnálja őket? Senki. Én biztosan nem. Nem hiszek nekik soha többé! Takarodjanak!

Semmelweis:

Öt-négy az eltávolítás javára.

Angyalom, magácska jön.

Áldott állapotú nő:

Ó, én az élőt pártolom, akárcsak főorvos úr. Az élőnek joga van az élethez, növekedni, álmodozni. Mennyi emlék, mennyi álmom virágozik öbennük! Lehet, ha meghallgatásra találnának, ha elmondhatnák, mi mindennek voltak tanúi és az mily nyomot hagyott női lelkükben, azok szíve is meglágyulna, akik most keményszívűek próbáltak lenni. Én szeretem őket, és kívánom, hogy megéljék,

milyen az, amikor sokan tekintenek rájuk szeretettel, átölelik őket a tekintetükkel és még akár a karjukkal is. Maradjanak! Éljenek! Legyenek boldogok! Legyen gyermekük!

Semmelweis:

Köszönöm, angyalom, igazán megható. Az állás öt-öt, egyenlő. Tizenegy szavazatot várunk. Ki nem szavazott?

56-os emlékmű:

A Hoffer. Nyilván alszik, mint mindig. Hé! Hoffer! Ébresztő!

Hoffer:

Igen, itt vagyok. Mi baj?

56-os emlékmű:

Már csak te kellesz, hogy kiszavazzuk a nőket!

Dózsa:

Hogy itt tartsuk őket. Miért szavazna ellenük éppen egy traktor? Egy munkás alkat. Mi baja lehet velük?

Semmelweis:

Tájékoztatom, hogy míg pihent, a várható képviselőtestületi döntést megelőző voksolást kezdeményeztünk magunk között a főtéri hölgyek sorsáról, akiket bizonyos lakosok szeretnének eltávolítani a településről. Már valamennyien szavaztunk, kivéve Önt. Az állás öt-öt, eldöntetlen. Megkérem, ha teljesen felocsúdott, és átgondolta, Ön szerint maradjanak, vagy kerüljenek el innen, ossza meg velünk a véleményét.

Hoffer:

Rossz vicc.

Lehet, hogy engem csak hülye parasztnak néznek, de akkor sem szavazgatok olyanról, aminek már semmi értelme.

Ugrassanak mást.

Erdei:

Hogyhogy semmi értelme?

Hoffer:

Úgy, hogy ma késő délután a főnökök kiebrudalták a nőket.

Erdei:

Honnan veszed?

Hoffer:

A kisgyerekek rikoltozták rajtam estefelé, hogy kipucolják a csajokat, rézkilincs lesz belőlük, elintézte az izé bácsi, aki ellenük szavazott a döntetlenben. Mekkora móka, daru jön, bazi autó, a nyakukra tekerik a drótkötelet, azon fognak himbálózni!

Erdei:

A csodába is!

Hoffer:

Nekem semmi bajom velük, de bocsánat, mit pojacáskodjak egy eldöntött kérdésben. Különben sem fogok ellent mondani a vezető uraknak. Ha nekik nem kellene, hát vigyék őket.

Hármas kereszt:

Dicsőség a Mindenhatónak!

Majális lány:

(Elpityeredve) Éreztem.

(Vége az első résznek.)

Második rész

(Éjszaka. Két szellem közeledik lassan sétálva a központ felé.)

Fuvaros szelleme:

Csendes, békés éjszaka.

Szíjgyártó szelleme:

Az. Nézze a csillagokat! Hát nem gyönyörű az ég?

Fuvaros szelleme:

Szép, szép, sok haszna nincs, de szép.

Szíjgyártó szelleme:

Én mindig szerettem volna megvizsgálni közelről. Olyan, mintha egy nagyváros fölött ülnék a hegyen, de nem mehetnék le látni azt a rengeteg csodát, amiből a fény árad. A világ a végtelenségig hatalmas!

Fuvaros szelleme:

Hát, igen, most már volna rá ideje bőven bejárni. Végtelen sok ideje.

Szíjgyártó szelleme:

Elkéstem. Elkéstünk.

Fuvaros szelleme:

Vagy túl korán fogtunk hozzá. Mindenesetre rosszkor. Na, mindegy, én nem csatlakoznék magához amúgy sem, aligha lehet oda stráfkocsin elhajtani. Volna egyáltalán onnan mit idefuvarozni? Meg innen oda?

Szíjgyártó szelleme:

Fuvarozni? Minek?

Fuvaros szelleme:

Keresni rajta. Ha megy az ember, nehogy már üresen menjen!

Szíjgyártó szelleme:

Ennyire csak a pénz érdekli?

Fuvaros szelleme:

Nem csak, de jó, ha van. Miből igyak különben fröccsöt a kocsmában? Csak pénzből! Megáll a deresem a kocsmánál, ahogy szokott, én meg nem mehetek be, mert nincs pénzem. Na, nem!
A csillagokban kocsma sincs tán.
Mert, maga mivel kereste a pénzét?

Szíjgyártó szelleme:

Ó, voltam én sok minden. Eredetileg szíjgyártónak tanultam, de aztán tűzoltóparancsnokként, levanteoktatóként dolgoztam, vegyesboltot is vezettem, mikor miből lehetett megélni.
Maga mikor halt meg?

Fuvaros szelleme:

Hatvan telén.

Szíjgyártó szelleme:

Hány évesen?

Fuvaros szelleme:

Ötvennyolc.

Szíjgyártó szelleme:

Én negyvenöt.
Azóta, lehet, a fröccsről is leszokott, meg se kívánná.

Fuvaros szelleme:

Kizárt dolog, főleg ha még a nótámat is elhúzzák, hogy „Száz forintnak ötven a fele...”

Szíjgyártó szelleme:

Mibe?

Fuvaros szelleme:

Kinyírtak. Fölakasztottak.

Szíjgyártó szelleme:

Kik?

Fuvaros szelleme:

A kommunisták. Letartóztattak, per, ítélet, hajnalban bitófa, oltott mész, sír fejfa nélkül a közös parcellában.

Szíjgyártó szelleme:

Magát is?

Fuvaros szelleme:

Miért, mert magát is?

Szíjgyártó szelleme:

Aha. Negyvenötben. Rögtön az elején. Belelőttek pár kilométerre ide a csatornába. Azt mondták, fölvisznek Pestre, de hallottam, mikor a főnök odasúgta, nem muszáj ám vele odaérni.

Fuvaros szelleme:

Mit beszél? Nem a maga fia tanult könyvkötőnek Budapesten?

Szíjgyártó szelleme:

Dehogynem. Az egyik kisebbik. Honnan tudja?

Fuvaros szelleme:

Na hiszen! Ő lett a nevelt lányom férje.

Szíjgyártó szelleme:

Én magát nem ismerem. Hová valósi?

Fuvaros szelleme:

Délvidéki. Később jöttünk, kitelepítettek házába. Utána hallottam, hogy mi történt.

Szíjgyártó szelleme:

Kitelepítettek? Kiket telepítettek ki?

Fuvaros szelleme:

Akikről úgy döntöttek, ki kell. Csahosak voltak a háborúban, vagy csak úgy –, szükség volt a házukra.

Szíjgyártó szelleme:

Szemétség.

Fuvaros szelleme:

Az, de muszáj volt fedelet adni az északi kitelepítetteknek. Meg jöttek délről is, mint mi. Költözött a fél világ.
Nem mi zavartuk el őket. Nem én. Addigra már rég üres volt a ház. Listáról lehetett választani. Én egy rozoga kulipintyót választottam, csak mert az egyetlen kövesút mellett állt, a vasút meg a TŰZÉP között. Nekem az kellett a fuvarozáshoz.

Szíjgyártó szelleme:

Minek jött ide?

Fuvaros szelleme:

Dolgozni. Élni. Ott rögtön kinyírtak volna, nem tizenöt év múlva.

Szíjgyártó szelleme:

Mi lett a fiammal?

Fuvaros szelleme:

Hazajött Pestről, elvette a nevelt lányomat, kisfiuk született. Négyéves koráig ismertem, rendes kis kölöknek láttam.

Szíjgyártó szelleme:

És a többiek? A családom?

Fuvaros szelleme:

Hatvanig megvolt mindenki rendben. Bíró lett a kisebbik fia.

Szíjgyártó szelleme:

Jó eszű gyerek.

Fuvaros szelleme:

A feleségét annak előtte, hogy felakasztottak, lerakták maga mellé, de azt biztosan észrevette.

Szíjgyártó szelleme:

Maga mit követett el?

Fuvaros szelleme:

Belerángattak a délvidéki invázióba. Olyan hazafiként. Aztán úgy hozta a sors, ölni is kellett.

Szíjgyártó szelleme:

Mint engem?

Fuvaros szelleme:

Nem egészen, de kellett. Égre-földre kerestek a szerbek, mikor közeledett Északra a front, hát elmenekültünk. Fölpakoltunk a stráfkocsira, amivel a baromfit szállítottam a vásárokbá, aztán gyerünk! Végül csak utolért a kezük.

Szíjgyártó szelleme:

Szerintem azok, akik engem kicsináltak, megúszták.

Fuvaros szelleme:

Dühös miatta?

Szíjgyártó szelleme:

Nem. Érdekes, nem. Azt sajnálom, hogy itt hagytam a világot a fényeivel, a családomat, mindentől eltávolodtam. Dühös nem vagyok.

Fuvaros szelleme:

Látja, én sem. Furcsa. Pedig én hamar indulatba bírtam jönni. Miért volt útjában a kommunistáknak?

Szíjgyártó szelleme:

Nálam rend volt, meg hazaszeretet. Tűzoltóparancsnokként, de főleg, mikor a tanulatlan parasztgyerek leventéket oktattam, hamar eljárt a kezem a nyálasokon. Nem tanultak meg azok otthon semmit, még lábat sem tudtak mosni. Leordítottam őket, rohadt kommunisták, még lábat sem tudtok mosni! Aztán, ahogyan megfordult az idő és sokan lettek, elvittek. A csatornához érve röhögve belezavartak a vízbe, mutassam meg, hogyan kell lábat mosni. Mikor benne voltam derékig, hátulról belém eresztettek egy sorozatot.

Fuvaros szelleme:

Valahogy megbékél az ember a halálban.

Szíjgyártó szelleme:

Pedig jócskán hivatkoznak a sérelmére, amikor megbosszulják.
Nem hinném, hogy engem megbosszultak. Az enyéim nem olyanok.

Fuvaros szelleme:

Amíg láttam, nem. Egy forradalom kitört, de leverték. Nem voltak benne. Bár, sose késő. Még megbosszulhatják. Nem is biztos, hogy a családja. Mindig jön valaki, akinek érdeke, vagy egyszerűen csak fölforr a húgy a fejében és elkezd visszafelé mutogatni.

(Leülnek a Majális szobor melletti padra)

Szíjgyártó szelleme:

Így aztán sose lesz vége.

Fuvaros szelleme:

Ha vége lenne, az embernek is vége lenne.

Szíjgyártó szelleme:

Ahogy mondta, béke csak a halálban adatik. Túl későn. Addigra megérte mindenki a lényegét, csak már nem megy vele semmire.

Fuvaros szelleme:

Istenben hisz?

Szíjgyártó szelleme:

Nem.

Fuvaros szelleme:

Ja, persze, a csillagok!
Én se. Anélkül is tudtam, ki a rendes ember. Ájtatosságtól még senki nem lett rendes, aki genyónak született. Inkább a kocsisomnak adtam a hízott disznót, mint a papoknak, ott több volt az éhes száj.

Szíjgyártó szelleme:

Minek kérdezte?

Fuvaros szelleme:

Csak úgy, a béke miatt. Olyan istenfélően hangzott.

Szíjgyártó szelleme:

A békének nem sok köze van istenhez. Pont fordítva.
Szép ez a szobor.

Fuvaros szelleme:

Melyik?

Szíjgyártó szelleme:

Hát ez itt, a két nő, nem látja?

Fuvaros szelleme:

Ja! – tényleg. Újak ezek, akkor még nem voltak. Muszklisak. Azért a fiatalabb elég csinos.

Szíjgyártó szelleme:

Valahova nagyon igyekeznek. Még integetnek is. (*Visszaint.*)

Fuvaros szelleme:

Az ártézi kutat elbontották, pedig a medencéjéből milyen jókat ittak a lovaim.

Szíjgyártó szelleme:

Nézze csak, a fiatalabb mintha könnyezne.

Fuvaros szelleme:

Harmat az. Az csillog a holdfényben.

Szíjgyártó szelleme:

Biztosan harmat, mi más lenne.
Mit ábrázolhat?

Fuvaros szelleme:

Micsoda?

Szíjgyártó szelleme:

A szobor. Mit ábrázolhat a szobor?

Fuvaros szelleme:

Hát, hogy futnak.

Szíjgyártó szelleme:

Azt látom. De miért futnak? Hová futnak? Miért lobogtatják azt az anyagot, szinte mint egy zászlót? Mitől olyan lelkesek? Mert lelkesek, valamit mintha kiáltani akarnának.

Fuvaros szelleme:

Faragtak, öntöttek ilyet sokat az ötvenes években, a moziban is láttam, meg amerre fuvaroztam. Mintha csak azok közül volna egy.

Szíjgyártó szelleme:

Tudja, mire emlékeztet? Egy plakátra a tizenkilences forradalomból. Fegyverbe szólított.

Fuvaros szelleme:

Én azt nem láttam.

Szíjgyártó szelleme:

Persze, nem idevalósi.
Mit gondol akkor róla?

Fuvaros szelleme:

Nem gondolok semmit. El akarják bontani, azt látom.

Szíjgyártó szelleme:

Kár érte. Mondjuk elég nagydarab, de legalább valami méretes ezen az ülepnyi településen. És azért mutatós. Magán kívül biztosan mindenki észreveszi.

Fuvaros szelleme:

A lovaím amúgy is tudták itt a kereszteződésben, jobbra a kocsmá, az ártézi kút, balra a TŰZÉP. Nem tévedtek el.

Szíjgyártó szelleme:

Szóval a lovainak fölösleges. És magának?

Fuvaros szelleme:

A piacnak több értelme volt.

Szíjgyártó szelleme:

Érdekes szempont. Erről lehet diskurálni.
Amott bentebb is áll egy kisebb. Kőből. Állapotos asszonyka az ugye, jól látom?
Az oldalán egy kopasz fickó feje. Kiköpött Semmelweis. Nyilván az is,
Semmelweis, passzol a kettő, bár így együtt elég furák. Az, mondjuk, maradhatna maga szerint is?

Fuvaros szelleme:

Felőlem ez is maradhat, csak legyen hol vásárolni.

Szíjgyártó szelleme:

Ahogy jártuk az utcákat jócskán láttam üzletfélét, meglehet, erre a piacra nincs is már szükségük. Kikupáltak rendesen. Teljesen más, mint volt.

Fuvaros szelleme:

Azt meghiszem! Tiszta betonút az egész, nem tengelyig érő sár. Csupa téглаépület. Mikor csinálhatták? Mennyi téгла kellett hozzá, az angyalát! Jó kis fuvarok!

Szíjgyártó szelleme:

Annyira nem tűnik újnak.

Fuvaros szelleme:

Áldott legyen a neve, aki kitalálta,

Szíjgyártó szelleme:

Szóval, azt mondja, lehet, hogy a kommunistáké a szobor? Meglehet. Hasonlít arra a forradalmi plakátra. Berény, ha jól emlékszem. Vajon mibe kerülhetett? Maga ért a pénzhez, maga szerint mibe kerülhetett?

Fuvaros szelleme:

Sokba. Tíz vagon szénbe is. Ki az a Berény?

Szíjgyártó szelleme:

Festő.

Fuvaros szelleme:

Honnan tudja?

Szíjgyártó szelleme:

Tudom. A rádióból, többek között. Nekem volt a második rádióm a környéken.

Fuvaros szelleme:

Nekem meg az első kövezett portám. Telehordtam apró bazalttal az egész udvart, meg a kertet, hogy meg bírjak odabenn fordulni.

Szíjgyártó szelleme:

Vajon minek adtak érte ennyit? Muszáj volt, vagy más előnyhöz jutottak vele? De, ha meg már ennyit kiadtak, minek bontanák el? Vagy most meg azt muszáj? Esetleg így juthatnak még újabb előnyhöz? Ravasz paraszti nép ez, nem ad ingyen semmit, miért pont ezt a szobrot adná?

Fuvaros szelleme:

Felénk, Bácskában sem hajítanak csak úgy ki. Biztosan nem. Jönne a pápa, megszentelné, aztán valaki göré az államtól koszorút rakna rá. Ezzel a két áldással addig maradhatna, míg el nem kopik a szélben.

Szíjgyártó szelleme:

Igen. A „Boncsákk el!” fajtának fontos az áldás. Minél több, annál jobb.

Fuvaros szelleme:

Még az is lehet, éppen most bosszulják meg magát vele. Meg engem. Eltakarítják, mint ahogy ők minket.

Szíjgyártó szelleme:

Ez már olyan, mint a szenteltvíz. Mi hasznunk nekünk abból? Fel nem támaszt minket senki.

Fuvaros szelleme:

Én is inkább elcserélném egy csókra anyusomtól, mert még elbúcsúzni sem hagytak tőle. Meg hogy saját magamat fölakaszthassam utána a padláson. Munkából vittek el, odajöttek, a sódert pakoltuk éppen, letartóztattak, bedugtak egy autóba és elvittek.

Szíjgyártó szelleme:

Vajon mi kerülhet a helyébe?

Fuvaros szelleme:

Nem biztos, hogy kerül, hagyhatják üresen is.

Szíjgyártó szelleme:

Dehogy hagyják! Ilyenkor mindig tesznek oda valamit, üresen hagyni veszélyes. Rebellis gondolatokat ébreszt.

Keresnek hozzá hőst, vagy áldozatot. Például akiről beszélt, a kiebrudaltakat. Mit szólna, ha kapna tőlük egy emlékművet? Hiszen maga pont olyan volt ott, mint a mieink itt. Meg még bele is halt. Volna lelkiismeret furdalása?

Fuvaros szelleme:

Teszek én az emlékműre! Nekem ne állítsanak emlékművet más ledöntött testén!

Szíjgyártó szelleme:

Nofene! Beköltözni a más házába nem átallt?

Fuvaros szelleme:

Mondtam, hogy addigra kiürítették. Ha nem engem, akkor valaki mást raktak volna bele.

Szíjgyártó szelleme:

Az új emlékmű is lesz valakié. A két nőt sem maga miatt bontják el. Miért ne lehetne akkor pont a magáé?

Megbánta a tettét?

Fuvaros szelleme:

Nem bántam meg, mert nem volt belőle kiutam.

Szíjgyártó szelleme:

Azoknak sem volt, akiket, ahogy mondja, elzavartak innen.

Fuvaros szelleme:

Elzavarták őket, nem pedig fölakasztották.

Szíjgyártó szelleme:

Ha, tegyük fel, tényleg nekik raknának ide valami vasat, vagy követ, akkor magának pláne tehetnének, mert hiszen felakasztották.

Fuvaros szelleme:

Vagy magának. Maga is belepusztult. Vagy mind a kettőnknek, a francba is, hagyjon már ezzel a szobrosdival, nem tudtak érdekelni sosem!

Szíjgyártó szelleme:

Érdekes ötlet. Kettőnknek ide egy emlékmű. Esetleg még párnak, akiket akkortájt megszívattak.

Hogyhogy nem volt kiútja belőle? Minek aktívkodott? Biztos nem gyilkolt ott mindenki.

Fuvaros szelleme:

Először is majdnem mindenki gyilkolt. Szemét volt az a háború, szemét. A partizánok lőtték a mieinket a nádasból, a mieink meg vissza. Aztán jött a pogrom.

Másodszor, az embernek valahová tartoznia kell.

Maga kikhez tartozott. Magát is elzavarták volna, ha le nem puffantják?

Szíjgyártó szelleme:

Én magamhoz tartoztam. A saját véleményemet vertem a pipogyák pofájába.

Mocskos kommunisták! Nem telepítettek volna ki szerintem. Akkor a családommal pláne megtették volna, már nélkülem.

Fuvaros szelleme:

Kiderült, nem is voltak annyira pipogyák. Tratatata, és kész. Biztos is, hogy nem, vasmarokkal intézték a dolgokat, elkapták a töké a népnek rendesen. A forradalom után aztán enyhült a nyomás, bár, a földet, amit korábban kiosztottak, meg pont akkor szedték vissza az emberektől, lett is belőle bál megint, de a hangoskodókat egyesével hathatósan rábeszélyték, írjanak alá a közösbe.

Szíjgyártó szelleme:

Mit szeretne? Ha választhatna, milyen emlékművet szeretne? Na, jó, jó, bocsánat, akkor majd én morfondírozom rajta. Az akasztófa meg ilyesmi, az túl horrorisztikus, durva már ezeknek, nem illik ide, ez nyilvánvaló, meg csak magát érintené, már engem sem. Egy szekér, rajta megtört kitelepítettek a bútorokkal, batyukkal. Ez magának is tetszhetne, hiszen még szekér is volna benne, csak hát nem kitelepítették, hanem be. Attól még kiebrudalták, vagy elmenekült, ráadásul pont stráfkocsin, de látja, akkor én megint kimaradok. Bonyolult feladat. Azt hiszem, valami elvont ötlettel állhatnának leginkább elő, lángoló ház, életfa, ó, nem egyszerű, nem egyszerű.

Szerintem legjobban tennék, ha itt hagynák ezt a szobrot. Megszokták, mégiscsak nők, azért az nem mindegy. Hm, lehet, valamelyik nagyhangú, irigy nőszemély kötött beléjük? Szaladnak, még rájuk is lehetne fogni, valami elől szaladnak, futnak a kitelepítésbe, vagy pont ide hozzánk, Északról. Olyan aranyosak is! Hát nem? Az a fiatalabbik nekem is, ahogy magának, kimondottan tetszik.

Mit gondol rokon, mert hiszen, ahogy mondja, a nászom, azoknak, akiket maguk kicsináltak, állítottak ott emlékművet?

Fuvaros szelleme:

Előfordulhat.

Szíjgyártó szelleme:

Szerintem igen. Magának meg itt állíthatnának, lehet, állítanak is. Milyen szemét a világ, nem?

Fuvaros szelleme:

Pontosan, mint a háborúban, meg mint amilyen mindig is volt.

Szíjgyártó szelleme:

Szóval, nem bánja a tettét. És hősnek képzei magát? Áldozatnak?

Fuvaros szelleme:

Hősnek sem képzelem magam, bár sokakat valami meggyőződés vitt előre, hogy az ősi földért mindent szabad, sőt, meg is kell tenni. Az ügyész persze úgy állította be, saját akaratomból követtem el, nem kényszerre, sőt, hogy a többieket mentse, még mintha azokat is én vittem volna bele, én lettem volna a főkolompos. Így legalább őket nem kellett fölkötni. Zsebre tette a stekszet tőlük, rám meg rám kente az egészet.

Szíjgyártó szelleme:

Magáért nem fizettek?

Fuvaros szelleme:

A teremben odasúgták, ne reménykedjek, a lumpen fiam útközben elkártyázta, amit az ügyésznek összeszedett a család.

Szíjgyártó szelleme:

A mocskok! Szóval, áldozatnak azért valamennyire áldozat?

Fuvaros szelleme:

Mindegy. Hagyjuk ezt.
Nem is biztos, elbontják a szobrot. Attól, hogy rápingálták, még maradhat.

Szíjgyártó szelleme:

Amibe így belemarnak a sakálok, annak leginkább vége. Előbb, vagy utóbb elvérzik.
Miért hagyjuk? Mivel foglalkozhatnánk fontosabbal, mint a saját halálunkkal?
Mit gondol, azzal, amit maguk csináltak, van még, aki törődik? Az én dolgomról van még, aki összeség? Érdekel az még valakit? Mondjuk, utazik a vonaton a fiam, vagy az unokám, leül egy ember mellé, váltanak pár szót, és kiderül, nyakig benne volt valamelyik oldalon. Emlékezne rá? Beszélne róla?

Fuvaros szelleme:

Az ilyenre szoktak emlékezni.

Szíjgyártó szelleme:

És mit mondana neki a fiam, vagy az unokám?

Fuvaros szelleme:

Attól függ, hol. Nálunk hamar kinyílik a bicska, itt csendesebbek a népek. Pontosabban alamuszibbak. Fű alatt intézik a bosszújukat.
Lehet, jobb, ha hallgat.

Szíjgyártó szelleme:

Ha megtagad minket, mint Péter a Megváltót?
Igaz, már akkor behúzott farokkal kussoltak az udvarokba, amikor kocsira kiterítve behozták a hátsó utcán.

Fuvaros szelleme:

A maiak igazodjanak a mához. Én mindig a helyzethez igazodtam, többnyire sikerrel. Szerettek, volt pénzem, mindenem, ami kellett.

Szíjgyártó szelleme:

Többnyire. Azért, ahogy látom, mégsem mindig.

Fuvaros szelleme:

Maga szeretné, ha nekiesne az illetőnek?

Szíjgyártó szelleme:

Nem.

Fuvaros szelleme:

Na, látja. Még valami baja esne. Szívére venné? A kis aranyosnak. Azóta nagy már, majdnem öregember.

Szíjgyártó szelleme:

Isten ments!
Én viszont megtenném.

Fuvaros szelleme:

Azért járt így. Különben meg, még az is lehet, valamit ő is tenne, vagy tesz, valami olyat, amit mi bugrisok, ki sem találunk.

Szíjgyártó szelleme:

És a másik, az, aki mellé leült, mennyit merne kimondani? Maga mégiscsak látott még tizenöt évet utánam, rólam mit mertek beszélni? Semmit, mi? Tudom magamtól is. Magának van igaza. Mindenki a jelenhez igazodik, meghúzza magát, ha csak bújni lehet, és hangoskodik, ha divat a csaholás.
Ülnének egymás mellett, pár óvatos szó, végigborzongana a hátukon a halál közelsége, aztán gunnyasztaná tovább, meredve ki az ablakon a tájba, majd kurta köszönéssel leszállna az egyik a maga állomásán, a másik meg hálát adna az égnek, hogy végre megszabadult.

Fuvaros szelleme:

Van gógyija. Kár, hogy a száját nem bírta tartani.

Szíjgyártó szelleme:

A szobroknak sem lehet könnyű. Télen, nyáron, hőségben, szélben, esőben, hóban ácsorogni egyhelyben. Az egyik nyáladzón rajong értük, a többség észre sem veszi, más meg ledöfné őket a szemével.

Fuvaros szelleme:

Tisztára, mint az emberek. Nekünk is ugyanez jut. Gürizünk, kelés, dolog, vacsora, mosdás, fekvés, másnap ugyanaz, vannak szeretteink, a család, ha szerencsések vagyunk, de lehetünk pechesek, mint én a gané fiammal, irigyeink akadnak bőven, pár barát, több ellenség, aztán egyszer csak kidőlünk, kidőlt

keresztnek pedig senki sem köszön, alig várják, végre földobjuk a bakancsot, tűnjünk a francba végleg, annyival kevesebb a teher. Mennyivel könnyebb ez?

Szíjgyártó szelleme:

Azon töprengök, szerették-e ezt a szobrot az itteniek. Nem hiszem. Az olyannak, mint maga, ugye, mindegy, márpedig a magaféléből akad bőven. A kitelepítettek rokonai biztosan utálták. Mit mondott? Földet osztottak, aztán meg elvették? Na, azok sem rajongtak érte, gondolom. Haszonleső viszont mindig mindenhol születik, megél, azoknak esetleg kedves lehetett. Az sem biztos. Annak a fajtának semmi sem kedves a saját előnyén kívül, de mert az előmenetelüket támogatta, hát tartották. Ahogy a malacot disznótorig.

Kellemetlen környezet. Hahaha! – lehetséges, végig elfutni akartak innen, csak nem bírtak, szegények.

Fuvaros szelleme:

Akkor ennek a vasnak a sorsa még attól is jobban hasonlít a miénkhez, mint gondoltam. Pont ugyanígy utálják ki a népek egymást. Egyszer fent, másszor lent. Most úgy látom, a lent jön.

Szíjgyártó szelleme:

Milyen csinos lett itt minden. Alig ismerek rá. Lehet ezeknek közül ehhez a sok széphez? Itt álltak végig, amíg ilyen lett, valami közül csak volt hozzá. Akkor meg mit akarnak még tőlük? Ah! – hálátlan kutya az ember.

Fuvaros szelleme:

Ne politizáljon még most is, mert lelövik még egyszer! Üljön nyugiban, nézze a csillagait.

Szíjgyártó szelleme:

Érdekes volna meghallgatni, mit mesélnének. Arról, amit láttak, meg amit éreztek.

Fuvaros szelleme:

Hogy ők szerettek-e itt?

Szíjgyártó szelleme:

Hogy szerettek-e, meg mi a véleményük arról, amit láttak. Cifrákat mesélhetnének! Ilyen központi helyen ezerféle megtörténik. Ki tudja, lehet, maguk is hasonlót pingálnának a házak falára, mint ami rajtuk áll: Bontsák el!

Fuvaros szelleme:

Részeget láthattak eleget, az biztos. A tövükbe is idehántak nyilván jó párszor, kifelé jövet a kocsmából. No, akkor hallani is hallhattak, a szennyestől leginkább, megered a nyelv olyankor.

Szíjgyártó szelleme:

Kellemetlen tanúk. El velük! – mi?

Fuvaros szelleme:

Esküvőt, temetést, mind itt vonult el, ünnepet, munkát, betegséget, amott az új rendelő, emitt meg az új gyógyszertár, főnről kifigyelheték, ki mit vásárolt túlonan a vasboltban, várjon csak, már nem is vasbolt az, valami más.

Szűgyártó szelleme:

Szerelmeseket, lehet, hogy még egyebet is ezen a padon, vagy a bokrokban, ki kivel, kinek a háta mögött.

Fuvaros szelleme:

Aj, de parázna! Ne hergeljen.

Szűgyártó szelleme:

De meg az is lehetséges, nem is értettek egyet azzal, amit képviselniük kellett. Lehet, erről panaszkodnának. Érti? Mintha magát kiállítanák egy távcsővel valami térre, és ott kukkolhatná az eget moccanatlanul évtizedekig. És ha utálták, mostanáig utálják azt, aminek kiöntötték őket?

Fuvaros szelleme:

No, az a legrosszabb. Amikor az embernek herótja van attól, amit csinál. Akkor inkább menjen világgá.

Szűgyártó szelleme:

Egyetértek, az borzalmas. Majd most elmennek. A legtöbben persze úgy veszik, utolérte őket a sors keze, mégis, meglehet, utáltak itt lenni. Mit gondol, megváltás számukra a halál? Lehet, alig várják, végre lebontásra kerüljenek.

Fuvaros szelleme:

Azt azért nem gondolom. Élni mindenki szeret. Majdnem mindenki.

Szűgyártó szelleme:

Vagy ha nem is szeret, de meghalni fél. Még ha a saját halálával a szenvedéseitől szabadulna is meg. Ott vannak az öregek, vagy a menthetetlen betegek, már semmi öröme az életben, tudják, nem is lesz soha többé, még csak reménykedni sincs miben, mint például annak, akire csak rájár a rúd, agyondolgoztatják, börtönben ül, fogságba esett, kibírhatatlan a családja, eladósodott, mert annak azért más, az elmúlhat, még jobbra fordulhat a sora, de a vénség nem múlik el, mégis élni próbálnak, kapaszkodnak minden percbe. Maga például a börtönben meg akart mielőbb halni, mikor már kimondták a halálos ítéletet?

Fuvaros szelleme:

Nem.

Szűgyártó szelleme:

Azt mondta az előbb, inkább a padlason fölkötötte volna saját magát, mint hogy elkapják, végigcsinálja az egész hercehurcát.

Fuvaros szelleme:

Azt igen.

Szíjgyártó szelleme:

Mert az a saját szabadsága? Saját maga megváltása?

Fuvaros szelleme:

Nem tudom miért. Megtettem volna.

Szíjgyártó szelleme:

Mindig rühelltem azokat, akik valamit csak úgy ímmel-ámmal csinálnak. Ha már teszik, tegyék rendesen, úgy sem sokkal nehezebb. Sajnáltam őket. Nem is csak azért, mert terhes nekik a saját dolguk, én is volt, hogy muszájból dolgoztam, hajaj, de még mennyiszor –, hanem mert gyengék önmaguk fölé kerekedni. Azért csicskáltattam a ficsúrokat is, a pártoskodó kommunista suhancait, mert szarból voltak.

Maga mit szeretett a fuvarozásban? Elvinni valamit máshová, az azért nem valami magasztos feladat.

Fuvaros szelleme:

Legalább annyira az, mint lábat mosni.

Szíjgyártó szelleme:

Na, hallja, igaza van!

Maga utálta azt, aki lustán rakodott, vagy dobálta az áruját?

Fuvaros szelleme:

Nem, de nem fogadtam fel többet. Nem kell szeretni a lapátnyelet, forgatni kell. Viszont a hőzöngőt sem fogadtam fel, aki a mellét verte. Dolgozzon, csinálja, én azt úgyis látom. A világot ne nálam váltsa meg, nálam csak lapátoljon tisztességgel, figyeljen oda a lovakra, mert volt lovam, többet ért sok embernél.

Szíjgyártó szelleme:

És gondolja, nem volt herótjuk, hogy magának rakodtak reggeltől estig?

Fuvaros szelleme:

Nem volt. Lehet, megküzdöttek magukkal, a munkával, mint ahogyan én is. Velük csináltam én mindent, egyenlőn. Nyáron a tűző napon tiszta lucsok az ember inge az első mázsa sóder után, de ettől még nem hagyja abba. Örültek, hogy dolgozhattak.

Szíjgyártó szelleme:

A megélhetés kényszer. A tisztességes kiállítás, vagy egy munkának a szeretete attól merőben különbözik. Az utóbbi csak nagyon keveseknek adatik meg. Ajándék az élettől. Azok nem is dolgoznak tán, akik szeretik, amit csinálnak. Na, ezek közül kerülnek ki aztán a fanatikus megszállottak, ha eltévelyednek, elvesztik a mértéket, akiktől milliók is szenvedhetnek, és akár meg is zakkánhatnak attól, amit egyébként tisztességgel elvégeznének. Jó, ha valaki tehetséges, még jobb, ha zseni, de a váteszek meg a güzük egy tragédia. Azt képzelik, ők mozgatják a világot, pedig fenét! – szerencsétlen világ épp csak nagy nehezen kiheveri őket, félbolondokat.

Ezek a nők azért rendesen futnak itt, ugye? Nekem egyre inkább tetszenek.

Fuvaros szelleme:

Nem is látja a sötétben rendesen.

Szíjgyártó szelleme:

Már hogyné látnám. A nőkhöz nekem röntgen szemem van. De megnézhetem közelebbről is.

(Feláll, felkapaszkodik a talapzatra, átkarolja a Majális lányt.)

Fuvaros szelleme:

Majd még lebukik.

Szíjgyártó szelleme:

Roszsabb nekem már nem lehet.

Micsoda derék! Az asszonyom sokkal törékenyebb volt. Pedig nyolc gyereket kihordott. Hat maradt élve. Huh, micsoda kemény, izmos derék! A keblei is csak úgy merednek! Micsoda nő, a hétszázát!

Fuvaros szelleme:

Hát, igen, maga még fiatal. Azért ne nagyon nyúlkaljon. Ráéhezt, mi?

Szíjgyártó szelleme:

Tudom én a tisztességet, ne okítson. Martalóc vagyok én talán, hogy kiraboljam? Hiszen két kézzel tartja a zászlaját, vagy mi a csodát, még szabadkozni sem bírna. Lehet, hogy nem is akarna. Na, mindegy. Milyen érdekes a tekintete. Mint aki picit megszeppent. Mondom én, hogy szép, olyan aranyosan szép. Tisztára mandula szemei vannak, finoman íves orra. És a nyaka! – vékony, sudár. A másik sem csúnya egyébként, kicsit keleties vágású az arca, de elmegy.

Fuvaros szelleme:

Biztosan ősmagyar.

Szíjgyártó szelleme:

A nagymamája térde kalácsa! Fut az elzabrált területekért, ugye? Majd még felakasztatná őt is.

Fuvaros szelleme:

Tartok tőle, az lesz belőle, ekkora darabot csak daruval lehet elemelni. A nyakára pont kényelmes rácsavarítani a drótkötelet. Jobb, ha lejön. Gondoljon a feleségére.

Szíjgyártó szelleme:

Nekem a feleségem szent, de attól még megnézhetek bárkit.

(Lemászik, visszaül a padra)

Fuvaros szelleme:

Lassan indulnunk kellene.

Szűgyártó szelleme:

Lassan igen. Lejár ez az időnk is. Minden idő lejár egyszer. Pedig még ki sem báméskodtam magam. Csak úgy bámolni a csillagos eget, mint rég, órákon át, de jó is volna! Elmerülni a látványában, eggyé válni vele!

Fuvaros szelleme:

Aratáskor, volt, hogy kinn aludtunk a kazalban, mindig akadt álmodozó, aki ugyanígy, mint maga, el volt tőle ájulva. A lova, a kocsija, a kaszája, a holdra vonyító kutyája, az étele, a mindene ugyan mitől másabb attól ott fenn? Mitől különb az ott? A csillag az csillag, és kész.

Szűgyártó szelleme:

Meglehet, igaza van. Csak másként, mint gondolja. Egy ez az egész mindenség. Egyforma. Akik ott élnek, azok körül a csillagok körül, ugyanolyannak látnak minket, mint mi őket. Fényes kis pontnak. Semmi mást nem látnak belőlünk, csak a fényünket. Ha van.

Fuvaros szelleme:

Lehet, hogy mégis ez az Isten?

Szűgyártó szelleme:

Kizárt. Ez valami iszonyatosan hatalmas dolog. Amit mi Istennek nevezünk, az gyerekmese, semmi ehhez képest. Ez valami minden létező hatalom feletti erő. A világegyetem. Szerintem sosem fogjuk még csak sejteni sem, mi is tulajdonképpen.

Fuvaros szelleme:

Hm. Ezért voltam én fuvaros. Jó volt az úgy.
Súgott valamit?

Szűgyártó szelleme:

Ki? A szobor? Bolondozik? Nem tudtunk szólni egymáshoz. Nem beszéljük egymás nyelvét. Ki beszél itt a másik nyelvét?

Fuvaros szelleme:

Igaz. Ítélezünk, azt kész.

Szűgyártó szelleme:

Van, aki még arra is rest, vagy gyáva. De azért valóban, ítékezésben nem vagyunk rosszak.

Fuvaros szelleme:

Indulunk?

Szíjgyártó szelleme:

Azt mondja? Hát, ha muszáj! Jaj, de nincs kedvem! De jó is idefenn!

(Felállnak, elindulnak a kereszteződésen át a sarok felé.)

Fuvaros szelleme:

No, jöjjön.

Szíjgyártó szelleme:

Ne rohanjon annyira! Lehetünk még ott eleget. Tudja mit, amíg kiérünk, meséljen a családomról. Mindent, amit tud, amire emlékszik.

Fuvaros szelleme:

Ó, kitart odáig. A két lánya férjhez ment a negyvenes évek végén, mindegyiknek két gyereke született. Dolgoznak, az egyik a takarékbán, az olyan bankféle, a másik a...

(Elfordulnak a sarkon, már nem látszanak, elhal a hang.)

Majális lány:

Átölelt! Láttad?

Majális nő:

Boldog vagyok.

Majális lány:

Ó, átölelt! Jaj, a szívem! Köszönöm!

Majális nő:

Furcsa érzésem van. Tisztára, mint a kezdeteknél. Mintha tavasz eleji reggeli verőfényben ébrednék, nyújtózkodva, frissen, egyszerre van hűvös és meleg, csönd, és valami könnyű zsongás, amit a bogarak szárnya, távoli zajok ideszűrődő hangja kelt.

Majális lány:

És ahogy felocsúdom, észreveszem, a nép jön-megy alattunk, biciklisen, gyalogosan igyekeznek, ki erre, ki pont visszafelé, tömött szatyrokkal lépnek ki a kenyérboltból, kihúzzák belőle a lángost, menet közben elkezdik majszolni. Micsoda illat!

Majális nő:

Traktorok zakatolnak el, fűgőbb teherautók, egészen beleremeg alattunk a talaj, ahogy megrakva robognak.

Majális lány:

Aztán, amint telnek a napok, már tudjuk előre, ki mikor jelenik meg, hogyan hajtja a biciklit, lendületesen, vagy öregesen nekigörnyedve, a járásáról messziről kezdjük felismerni, próbáljuk kitalálni, hová igyekezhet, mit csinálhat ott.

Majális nő:

S hát a hétvégék! A legérdekesebbek a hétvégék! Rálátni a nagy, lapos épületre, ahol a lakodalmakat tartják.

Majális lány:

Igen, a sürgés-forgásra! Ünnepi ruhában feszítve nagyokat kacagnak, szalagos autókon robognak, iszogatnak, eszegetnek, s hát a menet, az csodálatos, mindig megkönnyeztem, elől a gyönyörű menyasszony, fehér selyemruhában – hogy nekem olyanom soha nem lehet –, a karja a párja karján, hátul meg a zenekar fújja, harmonikázza, dobolja azokat a varázslatos dallamokat, mindig ugyanazokat, de soha meg nem unhatókat, közöttük pedig hosszú sora a vendégseregnek.

Kifigyeltük, merre mennek, először csak kicsit egyenest, ott csendben időznek valamennyit, nem látunk oda, takarásban van, aztán csinnadrattával tovább a templomba, végül kis kerülővel a mi utcánkon, pont előttünk, zeneszó mellett vissza a lapos épülethez, ahol a bejáratnál fakanállal verik a fazekat a szakácsok örömeiben, a legények pedig szűk nadrágban, csizmában, összekapaszkodva ropják a táncot az út közepén.

Majális nő:

Vagy amikor éppen fordítva, csupa feketében külön-külön, de valahogy mégis egyszerre ballagnak a temetőbe, mintha csak egy kicsit magukat is temetnék, belefelejtkezve valami múltba.

Majális lány:

Ezt én nem szerettem látni, még a szemem is behunytam mindig ilyenkor. Viszont emlékszem két, babakocsit toló anyukára, beszélgettek, de egymásra alig tekintettek, mindkettejük pillantása nyugodtan megült saját kicsinyén. Mintha valahova nagyon messzire előre néztek volna, ahova rajtuk kívül nem láthat senki.

Majális nő:

Emlékszel a fiatal párra? Télikabátban fényképezkedtek itt a kereszteződésben és a fiatalember azt mondta a lánynak: Ez az én hazám, itt leszel majd otthon.

Majális lány:

Hogyne emlékeznék. Még fel is pillantottak ránk. Ők, a kevesek közül. S te emlékszel a tizenöt éves forma fiúra? Kicsit beborozva beszélgetett alattunk a padon két másikkal, az anyatej ízére volt kíváncsi, a leginkább azt várta a jövőtől, hogy már tudattal megízlelhesse az anyatejet. A saját feleségét.

Majális nő:

Néha később is felbukkant, érdekes, elég ritkán, már a lányával. Négyvel.
Biztosan teljesült a vágya.

Majális lány:

És a kisgyerekekre emlékszel-e? Zászlókkal, színes forgókkal vonultak hozzánk csapatostól tavasz elején. Énekeltek, csiviteltek, körbefutkároztak minket.

Majális nő:

Aztán egyszer csak elmaradtak, nem jött többé senki.

Majális lány:

Majd jászol, meg bárány került telente a pad, meg mi közénk, és onnantól kezdtek laposan pillantani ránk. Hogy is mondtad? Mint a hízőkra disznóvágás előtt.

Majális nő:

Te most gyűlöled őket?

Majális lány:

Nem.

Majális nő:

Én sem. Inkább sajnálom. Mintha ők is a mi fajtánk volnának, futkosva egy, a mienktől szélesebb talapzaton.

Majális lány:

Milyen csönd van. A többiek? Most miért nem szólalnak meg?

Majális nő:

A szobraink? Magukba szálltak. Behúzták a kiskaput, leengedték a redőnyt.
Nekik sem könnyű. Sajnálom őket is.

Majális lány:

Mekkora hatalmas odafönn az ég! Majd csak akad benne valahol helyünk. Ha azok a csillagok tényleg mind napok, akkor nagyon sok melegség létezik még ezen a világon, talán nekünk is jut belőle. Talán lesz, ahol minket jobban megbecsülnek.

Majális nő:

Jut. Lesz. Ne aggódj! Engedd el magad, próbálj pihenni.

Majális lány:

Túlságosan zaklatott vagyok. Nyitva a szemem és álmodom. Hihetetlen, miket látok!

Ó, átölelt! Boldog vagyok.

Majális nő:

Hálásan köszönöm nekik.

Majális lány:

Jó ember volt az a kettő, ugye jó? Vagy hát –, ember?

Majális nő:

Ember. Jó ember.

Majális lány:

Mi is fogunk kísérteni?

Majális nő:

Fogunk. Leülünk majd ide a padra és elbeszélgetünk azokról az időkről, amikor még itt álltunk.

Majális lány:

És idesereglenek majd körénk mind, akik hallani szeretnének azokról az időkről, mert úgy tudják, szép volt, és vágnak rá.

Majális nő:

Hahaha! – el sem fogunk félni a téren.

Majális lány:

És együtt dúdolunk majd dalokat, vagy mondunk verset.
Te tudsz verset?

Majális nő:

Nem. De kitalálhatok.

Majális lány:

Megpróbálsz?

Majális nő:

Csattog fölöttünk a déli szélben
sorsunk vakmerő zászlaja,
veri az éj csillagkupoláját,
hiába átkozza igaz lobogását,
ki alattomban, vagy kevélyen
minket halálba rontana.

Majális lány:

Hűséges párom e magányos vártán
könnyeim tavában fürödj,
erős karod fonjad karomba,
s mi, méltatlanok az irgalomra,
mielőtt örökre megállnánk
rohanjunk még a toporgók között!

Majális nő:

Dicsőség neked, megbocsátás,
dicsértessél az álszentek fölött,
törekvésen ne fogjon átok,
szerelem legyen a hazátok,
az élők útját kísérje áldás,
és pihenjen a múlásba költözött.

Majális lány:

Szemünk majd felszáll a csillagokba,
szívünk gépek lelkeként dobog,
s mikor az idők elmúltak,
s úgy szomjúhozzák majd a múltat
felemleget, ki békénk tagadta,
és szeretni fog, ki eldobott.

(Vége)